

”SE EI OO SE IDEA, ETTÄ MÄÄ EN NYT HALUA SUSTA LAPSEVAHTIA VAAN MÄ
HALUUN SUSTA NIIN KU SEMMOSEN MUMMIHAHMON.”

-Pienperheyhdistyksen Mummila- toiminnan merkitys lapsen kasvulle ja
kehitykselle

Kallio Minna

Kyttänen Katja

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”SE EI OO SE IDEA, ETTÄ MÄÄ EN NYT HALUA SUSTA LAPSEVAHTIA
VAAN MÄ HALUUN SUSTA NIIN KU SEMMOSEN MUMMIHAHMON.”

- Pienperheyhdistyksen Mummila- toiminnan merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Kallio Minna
Kyttänen Katja
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu 2009

Kallio Minna, Kyttänen Katja

”Se ei oo se idea, että mä en nyt halua susta lapsenvahtia vaan mä haluan susta niin ku semmosen mummihahmon.” -Pienperheyhdistyksen Mummila- toiminnan merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Vuosi 2009

Sivumäärä 59

Opinnäytetyömme käsittelee Pienperheyhdistyksen Mummila- toimintaa. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää Mummila- toiminnassa mukana olevien toimintaan lähtemisen syitä ja heidän näkemyksiään toiminnan vaikutuksesta lapsen kasvuun ja kehitykseen. Aiheemme kautta Mummila- toiminta voi kehittää toimintaansa vastaamaan paremmin ihmisten tarpeisiin.

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkielma. Teoreettinen viitekehysemme muodostuu lapsen kasvusta ja kehityksestä, kasvatuskumppanuudesta ja vapaaehtoistoiminnasta. Kasvatuskumppanuusosion alla käsittelemme tarkemmin isovanhemmuutta ja kummiutta. Tutkimusmenetelmänä käytimme yksilohaastatteluja teemahaastattelun muodossa. Haastattelimme yhteensä neljää henkilöä: kahta kummimummiä ja kahta toiminnassa mukana olevaa äitiä. Tavoitteenamme oli selvittää haastattelujen avulla miksi ihmiset lähtevät toimintaan mukaan ja kuinka he näkevät toiminnan tukevan lapsen kasvua ja kehitystä. Pyrimme myös saamaan selville Mummila- toiminnan kehittämiskohteita ja tulevaisuuden tarpeita.

Tärkeimpinä tuloksina haastatteluaineistosta nousi esille, että Mummila- toimintaan mukaan lähtemisen syinä olivat elämäntilanteen muutos sekä halu kolmen sukupolven yhteistyöhön. Haastateltavat näkivät toiminnan positiivisena asiana lapsen kasvulle ja kehitykselle. Erityisesti normaalin arjen kokemusten jakaminen yhdessä kummimummin kanssa nähtiin tärkeänä. Haastetta suhteeseen haastateltavien mukaan toi tapaamisen kertojen väheneminen lapsen ja kummimummin välillä. Tärkeää kuitenkin haastateltavien mukaan on, että kummimummit ovat edelleen mukana lasten elämässä.

Opinnäytetyömme pohjalta Mummila- toiminnan kehittämisessä tuli esille toiminnan monipuolistaminen, tiedottamisen lisääminen ja kokopäiväisen työntekijän saaminen toiminnan kehittämiseksi.

Avainsanat: lapsen kehitys, kasvatuskumppanuus, vapaaehtoistyö, isovanhemmat, kummit

Kallio Minna, Kyttänen Katja

"It ain't the idea that I want you to be a babysitter. Instead, I want you to be like a grandmother." -The meaning of Mummila activity by Pienperheyhdistys ry for child's growth and development.

Year	2009	Pages	59
------	------	-------	----

This thesis focused on the Mummila activity arranged by Pienperheyhdistys ry. Its purpose was to collect information about the reasons why people participate in the Mummila activity and how they see the effect of such activity on child's growth and development. This thesis provides information that can be utilized when further planning the Mummila activity to better meet the needs of clients.

The theoretical frame of this qualitative thesis consisted of such themes as partnership in ECEC, child's growth and development, and voluntary work. Partnership in ECEC also included the concepts of being a grandparent and a godparent. The research material was based on four interviews - two mothers involved in the Mummila activity and two godmother-grandmothers were theme-interviewed. The objective was to find out, why people take part in the Kummimummi activity and how they think such activity supports child's growth and development process. In addition, we wanted to find out how the Kummimummi activity can be further developed and what the future needs might be.

Based on the results of this study, it can be stated that the main reasons to be involved in the Mummila activity are the changes in one's life situations and a will to have a co-operation with three generations. The interviewees saw the Mummila activity as a positive factor in child's growth and development. Especially, child's sharing of his or her daily life experiences with the granny was considered important. According to the interviewees, a challenge was that the meetings between a child and a granny had decreased over time. The most important thing, according to all interviewed, was that the granny had stayed in child's life and was still a part of it.

The results showed that the Mummila activity could be improved by the means of adding diversity to the action and add briefing, and one goal could also be having at least one full-time employee who could further improve the Mummila activity.

Key words: children development, raising companionship, voluntary work, grandparents, godparent

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	OPINNÄYTETYÖMME LIITTYMINEN MUMMILA- TOIMINTAAN	9
3	TEOREETTISENA LÄHTÖKOHTANA TYÖSSÄMME	10
3.1	Lapsen kehityksen vaiheet ja kiintymyssuhteen merkitys	10
3.1.1	Sosiaaliset suhteet lapsuudessa.....	11
3.1.2	Isovanhemmat lapsen elämässä.....	12
3.2	Kasvatuskumppanuudesta apua vanhemmille.....	13
3.2.1.1	Kasvatuskumppanuuden edellytykset.....	14
3.2.1.2	Sukupolvet kohtaavat lapsen kasvatuksessa.....	15
3.2.2	Isovanhemmuudesta tukea perheelle.....	16
3.2.2.1	Isovanhemmuuden monet muodot	17
3.2.3	Kummius on lapsen mahdollisuus.....	19
3.3	Auttamisen halu näkyy vapaaehtoistoimintana.....	20
3.3.1	Vapaaehtoistoiminta on vaativaa ja arvokasta työtä	21
3.3.2	Motiivit vapaaehtoistoiminnassa.....	22
4	TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET	23
5	TUTKIELMAN TOTEUTUS	24
5.1	Tutkielman lähtökohdat	24
5.2	Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus.....	25
5.3	Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	25
5.4	Tutkimusaineisto ja aineiston kerääminen	26
5.5	Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	27
5.6	Analyysin esittely teemoittain	28
6	TUTKIELMAN TULOKSET	31
6.1	Toimintaan lähtemisen taustat ja syyt.....	31
6.2	Äitien ja kummimummien odotukset kummiudelle	33
6.3	Yhteistyön käynnistyminen ja suhteen syntyminen	33
6.4	Kummimummin ja lapsen suhteen muuttuminen.....	35
6.5	Kummimummin roolit ja tehtävät.....	36
6.6	Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen äitien ja kummimummien kertomana	37
6.7	Kehittämistarpeet Mummila- toiminnassa	38
6.8	Yhteenvedo tuloksista	40
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
7.1	Tulosten pohdinta.....	42
7.1.1	Syyt Mummila-toimintaan lähtemiseen.....	42
7.1.2	Yhteistyön rakentuminen perheen ja kummimummin välillä.....	44
7.1.3	Kummimummin ja lapsen yhdessä tekeminen	45
7.1.4	Mummila-toiminnan vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen	46

7.1.5	Turvallinen aikuinen lapsen elämässä	48
7.1.6	Ajatuksia Mummila- toiminnan kehittämiseksi.....	49
7.1.7	Mummila- toiminnan arviointi.....	51
7.2	Ehdotuksia jatkotutkimuksille tulevaisuudessa	52
7.3	Tutkielman luotettavuus.....	52
7.4	Opinnäytetyömme onnistuminen ja oma oppiminen.....	54
LÄHTEET	.....	56
TAULUKOT	.....	58
LIITTEET	.....	59
Liite 1	Teemahaastattelu.....	59

1 JOHDANTO

Isovanhemmuus ei ole itsestäänselvyys, eikä monikaan välttämättä osaa arvostaa sen tärkeyttä. Yleisesti ottaen isovanhemmuus kuitenkin koetaan tärkeäksi voimavaraksi ja tueksi perheissä. Vanhemmat ovat kiireisiä ja isovanhemmat voivat omalla läsnäolollaan täyttää lapsen aikuisen kaipuun.

Pienperheyhdistyksen Mummila- toiminta on huomioinut isovanhemmuuden tärkeyden tarjoamalla kummi- isovanhemmuutta omassa toiminnassaan yksinhuoltajaperheille. Mummila- toiminnasta on vaikea sanoa selkeää rajaa siihen kuka on auttaja ja kuka autettava, sillä perheet saavat tukea kummeilta, mutta myös kummit ovat kaivanneet elämäänsä lastenlasta. Edellytyksenä kummimummin tai kummivaarin saamiselle on se, ettei lapsilla ole läheistä suhdetta biologisiin isovanhempiinsa, eivätkä he ole jostain syystä perheen elämässä mukana. Mummila- toiminta vastaa tämän päivän tarpeisiin antamalla lapselle yhden turvallisen aikuisen lisää ja tukemalla näin vanhempia arjen jaksamisessa.

Meillä molemmilla on läheiset suhteet isovanhempiimme ja sen takia koimme aiheen tärkeäksi. Isovanhemmat ovat olleet vankkoja tukijoita elämässämme ja tiedostamme heidän olemassaolonsa tärkeyden. Kolmannelta sukupolvelta saatava tiedon määrä on merkittävä, ja se auttaa hahmottamaan elämän jatkuvuutta. Isovanhempien kautta lapsi saa tietoa sukupolvien ketjusta sekä saa kosketuspintaa muihinkin sukulaisiinsa.

Olemme molemmat työskennelleet paikoissa, joissa olemme nähneet vanhempien väsymisen arjen kiireiden keskellä ja sen vaikutuksen lapseen. Halusimme tutkia sitä, millä tavalla vapaaehtoistyössä pystytään tukemaan vanhempia ja heidän jaksamistaan. Yhdistimme isovanhemmuuden tärkeyden sekä vanhempien tukemisen vapaaehtoistyön voimin. Tutkielmamme tarkoitus on tuoda esille syitä miksi ihmiset lähtevät vapaaehtoistyöhön mukaan ja kuinka kummimummius vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Työssämme teoreettiset viitekehykset ovat lapsen kehitys, kasvatuskumppanuus ja vapaaehtoistoiminta. Lapsen kehityksen alla käsittelemme lähemmin lapsen sosiaalisten suhteiden kehittymistä ja kiintymyssuhteen merkitystä lasta hoitavaan aikuiseen. Kasvatuskumppanuuden alla olemme käsitelleet tarkemmin isovanhemmuutta ja kummiutta, koska nämä aiheet ovat pohjana Mummila- toiminnassa. Vapaaehtoistoiminnassa tarkastelemme sen vaativuutta ja motiiveja toimintaan mukaan lähtemiselle.

Tutkimusmenetelmänä tässä tutkielmassa on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin yksittäisillä teemahaastatteluilta. Haastattelujen kautta pyrimme tuomaan esille äitien ja kummimummien näkemyksiä ja kokemuksia toiminnasta. Haastatteluaineistomme koostuu eri tee-

moista, joiden avulla pyrimme saamaan selville haastateltavien ajatuksia Mummila- toiminnan kummi -isovanhemmuudesta ja sen hyödystä lapselle.

2 OPINNÄYTETYÖMME LIITTYMINEN MUMMILA- TOIMINTAAN

Perheet ja erityisesti yksinhuoltajaperheet tarvitsevat monesti ulkopuolista tukea. Tähän tarpeeseen on Helsingissä perustettu Mummila-toiminta. Pienperheyhdistyksen Mummila-toiminnassa on mukana tavallisia aikuisia ihmisiä (naisia ja miehiä), joilla on aikaa ja halua tukea lapsen kasvua. Toimintaan mukaan tulevilta edellytetään halua olla lasten kanssa ja luotettavuus sekä ennakkoluulottomuus ovat tärkeitä edellytyksiä. Pienperheyhdistys järjestää kummimummeiksi ryhtyville koulutusta ja vertaistukea.

Mummila- toiminta sai alkunsa Raha- automaattiyhdistyksen rahoittamana projektina vuosina 2003- 2007. Hankkeessa kolmannen sukupolven edustajat kutsuttiin mukaan tekemään antoisaa vapaaehtoistyötä lasten parissa. Vapaaehtoiset koulutettiin toimimaan pienperheiden lasten kasvun tukijoina, joko perheissä tai muissa Mummilan järjestämissä tehtävissä muun muassa kerhojen ohjaajina tai koululuokan vapaaehtoisina koulumummeina tai - vaareina. Työskentelyn aikana vapaaehtoisille tarjottiin työnohjausta, vertaisryhmätoimintaa, koulutusta, retkiä ja leirejä. Monenlainen toiminta muiden vapaaehtoisten kanssa auttoi vapaaehtoisia sitoutumaan toimintaan ja jaksamaan vapaaehtoistyössä. Projektin loputtua vuonna 2007 Mummila- toiminta vakiintui osaksi Pienperheyhdistyksen vakituista toimintaa. Mummila-toiminnasta ei ole aikaisemmin tehty tutkimusta ja tämänkaltainen toimintamuoto on vasta hakemassa paikkaansa.

Mummila-toiminnan pohjakäsityksenä on, että sukupolvet tarvitsevat toisiaan ja ihmisten luonnollisin tukiverkko muodostuu kolmen sukupolven perheestä. Jos oman suvun siteet ovat heikentyneet, esimerkiksi muuttoliikkeen vuoksi, pitäisi yhteiskunnassa olla korvaavia suhteita virittäviä toimintoja saatavilla. Tällä tavoin sukupolvet pääsevät tilaan, jossa he ovat vuorovaikutuksessa keskenään sekä antavat läheisyyttä, elämäntaitoja ja apua toisilleen. Näin ulkopuolisen tuen tarve vähenee ja kaikki osapuolet hyötyvät siitä.

Suurten ikäluokkien vuoksi mummi- ja vaari-ässä olevia on paljon. Keski-ässä tulee usein mietittyä elämän tarkoitusta ja se nähdään usein lapsien kautta. Kaikilla ei ole omia lapsia tai lapsenlapsia ja siksi Mummilan kummi- isovanhempitoiminta voi antaa mahdollisuuden kokea kolmen sukupolven yhteistyön. Kummi- isovanhempitoiminnan tavoitteena on antaa kolmannen sukupolven edustajille mahdollisuus jakaa osaamistaan ja perinteitään lapsille, sekä auttaa lapsiperheitä esimerkiksi lastenhoidossa, kasvatuksessa ja antaa lepoa sekä helpotusta vanhemmille. Useilla lasten läheisillä aikuisilla on liian vähän aikaa verrattuna siihen mitä lapsen terve kehittyminen vaatii ja aikuisen aikaa lapselle ei voi korvata millään. Mummila-toiminta pyrkii tarjoamaan lapsille yksilöllistä kohtaamista turvallisen aikuisen kanssa. Kummi- isovanhempitoiminta on vain yksi osa-alue Mummila-toimintaa. Tässä tutkielmassa Mum-

mila- toiminnasta puhuttaessa tarkoitetaan nimenomaan kummi- isovanhempitoimintaa eikä esimerkiksi kerho- tai koulumummitoimintaa.

3 TEOREETTISENA LÄHTÖKOHTANA TYÖSSÄMME

Tässä luvussa tuomme esille työhömmme liittyvät teoreettiset viitekehykset. Teoreettinen viitekehjemme muodostuu kolmesta erillisestä osa- alueesta. Aloitamme viitekehjksen käsittelyn lapsen kasvun vaiheilla, ja sen jälkeen käsittelemme kasvatuskumppanuuden. Kasvatuskumppanuuden alla on kaksi kokonaisuutta, isovanhemmuus ja kummius. Viimeisenä käsittelemme vapaaehtoistoiminnan. Viitekehys on muodostunut tällaiseksi, koska koimme nämä aihealueet hyvänä teoreettisena pohjana työllemme.

3.1 Lapsen kehityksen vaiheet ja kiintymyssuhteen merkitys

Lapsen sosiaalista kehitystä on vaikea erottaa irrallisena muusta kehityksestä. Ajattelutaidolla, tunne- elämän ja persoonallisuuden kehityksellä ja turvallisuuden tunteen vakiintumisella on myös yhteyttä lapsen vuorovaikutussuhteiden ja toverisuhteiden kehittymiselle. Pienestä vauvasta kehittyä asteittain oman yhteisönsä aktiivisesti toimiva jäsen. Lapsi kehittyä osana kulttuuriympäristöään ja hänellä on syntymästään saakka valmius sosiaalisiin suhteisiin. (Kronqvist & Pulkkinen 2007: 116.) Ympäristö ei ainoastaan vaikuta yksilöön, vaan yksilö muuttaa omalla käyttäytymisellään myös ympäristöään (Lyytinen, Korkiakangas, Lyytinen 1997: 43).

Lapsen ja aikuisen varhaista vuorovaikutusta kuvaa vuorottelun periaate. Vuorottelu koskee katseita, eleitä, ilmeitä ja ääntelyä. Molempien osapuolten toiminnot ilmenevät toisiaan täydentäen ja ilmeiden mielekkyys on osoitus siitä, että tarkoituksena on viestiä toiselle osapuolelle esimerkiksi omasta tunnetilastaan. Varhainen vuorovaikutus perustuu molemminpuoliseen käyttäytymisen ohjailuun sekä jakamiseen. Lapsen vuorovaikutus on jo syntymästä saakka suuntautunut sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Lyytinen ym. 1997: 59.)

Lapsi ottaa häntä hoitavaan aikuiseen kontaktia jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Ei ole yhden- tekevää reagoiko toinen osapuoli lapsen antamiin viesteihin. Vuorottelun periaatteen avulla lapsi oppii tärkeitä asioista sosiaalisesta kanssakäymisestä. Leskinen (2008: 7) kertoo, että jaetussa tarkkaavaisuudessa lapsi ymmärtää tarkkaavaisuuden kohdistumisen merkityksen. Jaetussa tarkkaavaisuudessa äidin vuorovaikutuksen laadun lisäksi lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidot ovat merkittävässä asemassa lapsen kielen kehityksessä. Lyytinen ym. (1997:

60) kirjoittavat, että lapsi oppii vuorovaikutuksen avulla näyttämään myös omia tunteitaan. Oppiakseen viestimään lapsi tarvitsee opettajakseen aina jonkun turvallisen aikuisen.

Lapsi kasvaa niiden arvojen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti, joita hänelle alusta asti opetetaan ja joita hänen kulttuuriympäristössään pidetään tärkeinä. Pienellä lapsella on myös valmiudet havaita tarkasti ympäristöään. Kiintymyssuhdeteoria painottaa nimensä mukaisesti kiintymyssuhteen merkitystä ja kiintymyssuhde muodostuu ennen kaikkea ensimmäiseen hoitajaan. Teorian mukaan kiintymyssuhde ensimmäiseen hoitajaan on kaiken persoonallisen ja sosiaalisen kehityksen pohjana. (Kronqvist & Pulkkinen 2007: 116.) Varhaiset kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet muodostavat perustan, jonka mukaan ihminen myöhemmin aikuisuudessa tulkitsee ja ennakoii kiintymys- ja vuorovaikutussuhteita (Himberg & Jauhiainen 2002: 54-55).

Uskotaan, että nimenomaan turvallinen kiintymyssuhde äitiin on välttämätön ehto persoonallisuuden tasapainoiselle kehittymiselle (Himberg ym. 2002: 55). Leskinen (2008: 6) kirjoittaa, että jopa lapsen kielen kehityksessä vanhemman ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys ja kielen kehitys on vahvasti sidoksissa vuorovaikutukseen ympäristön kanssa. Lämmin kiintymyssuhde voi kuitenkin syntyä lapsen ja kenen tahansa tutun aikuisen välille. Lapsella voi olla myös useita kiintymyssuhteita. (Himberg ym. 2002: 55.) Kiintymyssuhteen laatu vaikuttaa ratkaisevasti lapsen persoonallisuuden kehitykseen, sillä vanhemmat antavat lapsen sosiaaliselle käyttäytymiselle mallin. Lapsen ja aikuisen kiintymyssuhteen laatu ennakoii myöhempää vuorovaikutusta ja yhteistoiminnallisuutta tovereiden kanssa. (Himberg, Laakso, Peltola, Näätänen & Vidjeskog 2000: 53.)

Lapsen kehitystä ennustavaksi muuttujaksi on Lyytisen ym. (1997: 64- 65) mukaan tärkeää hoitajan taito tunnistaa ja tukea pikkulapsen omia aloitteita. Kehittyvän vuorovaikutuksen ydin on se, että osataan sovittaa yhteen lapsen tarpeet, kyvyt ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitukset. Ympäristön merkitys lapsen kasvussa ja kehityksessä kertoo siitä, että monet vuorovaikutussuhteet vaikuttavat lapsen elämässä. Lapsen kasvaessa suhteita muodostuu myös muihin ihmisiin kuin lasta hoitaviin aikuisiin. Myös tällöin lapsi tarvitsee varhaislapsuudessaan oppimiaan sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja.

3.1.1 Sosiaaliset suhteet lapsuudessa

Ihminen tulee sellaiseksi, kun hän on kolmen tekijän yhteisvaikutuksesta. Nämä kolme tekijää ovat perimä, ympäristö ja yksilöllisyys. Omien päätöksiensä ja valintojensa kautta voidaan rakentaa hyvä elämä, vaikka lapsuuden kokemukset olisivatkin olleet epäedullisia. Kehityspsykologi Erik H. Erikson toteaa, että ihmistä tulisi tarkastella kolmen tekijän valossa; miten fyysiset

ominaisuudet ja mahdolliset sairaudet häneen vaikuttavat, missä ympäristössä ja millaisten vaikutusten piirissä hän on elänyt ja miten hän itse omalla yksilöllisyydellään muokkaa ja työstää omaa toimintaansa. (Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola & Vidjeskog 2003: 106.)

Erik H. Erikson on tutkimuksissaan korostanut yksilön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Hänen mukaansa yksilön persoonallisuuden kehitystä tapahtuu läpi elämän vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa. Ihminen tekee valintoja elämässään oman sisäisen psyykkisen kehitysvaiheensa edellytysten mukaisesti ja juuri siihen perustuu yksilön ja ympäristön välinen vuorovaikutus. Ihminen on kehityksensä aikana tekemisissä erilaisten yhteiskunnan instituuttien kanssa. Näitä ovat mm. perhe, koulu ja työpaikka, ja ne vaikuttavat ihmisen kehitykseen eri vaiheissa. Eriksonin psykososiaalinen teoria kertoo tarkemmin ihmisen ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen tärkeydestä. Psykososiaalisen kehityksen vaiheet rakentuvat toistensa varaan ja ne käsittävät koko ihmisen elinkaaren. (Dunderfelt 2004: 242- 243.)

Jotta lapsi kykenisi aikuisena yksilölliseen toimintaan, hänellä täytyisi yleisesti ottaen olla suotuisasti edennyt lapsuus ja nuoruus niin, että perimä ja ympäristön vuorovaikutus ovat luoneet hyvän perustan itsenäiselle toiminnalle. Ihmisellä näyttäisi kuitenkin olevan voimaa, joka ei ole riippuvainen ympäristön ja perimän yhteisvaikutuksesta. (Dunderfelt ym. 2003: 17.) Viimeistään päiväkotiin mentäessä lapsi saa itse solmia ihmissuhteita ja opetella ystävyyssuhteiden muodostamista, kun hän ryhtyy rakentamaan ystävyyssuhteita muihin lapsiin.

Suhonen (2009: 14) kertoo, että lapsi käsittelee omaa sosiaalista ympäristöään ja oppii sosiaalisia taitoja leikin avulla ja samalla lapsi liittyy yhteisönsä jäseneksi. Kronqvistin ym. (2007: 117) mukaan lapsen sosiaalisten taitojen ja sopeutumisen merkinä on se, millainen on lapsen sosiaalinen asema ryhmässä ja onko lapsella ystäviä. Lapsen sosiaaliin taitoihin kuuluu olennaisena osana se, millä tavalla hän oppii tunnistamaan toisten ilmeitä ja eleitä ja tehdä niiden kautta päätelmiä toisten ihmisten tunteista. Tunteiden päättely on tärkeä osa ystävyyssuhteiden muodostamista. Vuorovaikutus perustuu toisen tunteiden tunnistamiseen ja myötäelämiseen toisen tunteiden mukaisesti. Sosiaalisissa suhteissa on tärkeää osata lukea myös sanomattomia viestejä, kuten ilmeitä ja eleitä.

3.1.2 Isovanhemmat lapsen elämässä

Isovanhemmilla on mahdollisuus tukea lapsen onnellista elämää alusta asti. Isovanhempia on aina ollut olemassa, mutta moni lapsi ei ole nähnyt isovanhempiansa koskaan. Tällöin on jouduttu tyytymään isovanhempien valokuvaan ja kertomuksiin heidän elämästään. (Ijäs 2006: 47). Nykyaikana isovanhempien merkitys lastenlasten elämässä on aiempaa suurempi, koska ihmisten elinikä on pidentynyt. Isovanhemmat saavat elää lastenlastensa kanssa kauemmin

kuin ennen, jos vaan muut olosuhteet tekevät sen mahdolliseksi. (Dieckmann 2002: 8- 9.) Isovanhemmilla on merkitys myös lapsen vanhemmille, sillä isovanhemmat voivat jakaa kokemuksiaan nuoremmalle sukupolvelle (Ijäs 2004: 42).

Isovanhempien merkitys kanssakasvattajina ja lähellä olevina on suurempi kuin lasten vanhemmat edes aavistavat. Isovanhemmat raottavat lapsenlapsilleen monenlaisia ovia ja he toimivat turvallisina aikuisina lapselle. Lapsen turvaverkko on vahva ja kestää maailman kolhut jos kodin tunneilmasto on terve, lapsi saa riittävästi turvaa, rakkautta ja hyväksyntää. Myös isovanhemmilla on mahdollisuus olla lapselle osa kestävästä turvaverkkoa. He eivät elämän aikana vaihdu, elleivät sitten satu muuttamaan kauaksi lapsenlapsistaan. (Dieckmann 2002: 115.) Nykylapset saavat ympäristöstä paljon sellaista tietoa, joka jää heille arvoitukseksi, epämääräiseksi tiedoksi, ilman aikuisen tulkinta apua. On siis tärkeätä, että lapsilla on aikuisia, jotka pitävät suojaverkkoa heidän ympärillään. (Ijäs 2004: 62- 63.)

Dieckmannin (2002: 116) mukaan Isovanhemmat antavat käyttäytymisellään lapselle mallia ja esimerkkiä. Lapset oppivat hyvät tavat isovanhemmiltaan kuten anteeksi pyytämisen ja kädestä tervehtimisen. Toki isovanhemmat voivat myös olla varoittavana esimerkkinä lastenlapsilleen. Keskustelut isovanhempien kanssa ovat lapselle tunnekasvatusta. Lapsi oppii isovanhempiensa kautta, että hän on tärkeä ja rakastettu. Samalla lapsi oppii itsekin rakastamaan ja ilmaisemaan rakkauttaan. Isovanhempien kautta lapsi oppii rakastamaan myös muuta sukuaan ja juuri isovanhempiensa luona lapsi tapaa tätejään, setiään ja serkkujaan.

Vanhemmat eivät saisi rajoittaa lastensa mahdollisuutta tutustua sukulaisiinsa, koska yhteydet sukulaisiin ja niissä mahdollisesti syntyvä luottamus ovat lapsen sosiaalista pääomaa, johon he voivat tarvittaessa tukeutua. Aivan oma arvonsa on isovanhemmilla, vaikka yhteiskunnalliset muutokset ovat ajaneet perheenjäsenet elämään maantieteellisesti kaukana toisistaan. Lapsen suhde isovanhempiin on sosiaalisen verkoston vahva side. Usein lapsen ja isovanhempien vuorovaikutus on tiiviimpää varhaislapsuudessa kuin lapsen tullessa nuoruusikään. Siteen ei välttämättä tarvitse heiketä, vaikka nuoren oma maailma etäännyykin isovanhempien maailmasta. Tärkeätä on, että lapsi voi luottaa siihen, että hän voi lähestyä isovanhempiansa sitä halutessaan. Nuorella on kuitenkin tieto isovanhempien olemassaolosta ja muistot lapsuudesta, jotka kantavat pitkälle. (Pulkinen 2002: 161, 163- 164.)

3.2 Kasvatuskumppanuudesta apua vanhemmille

Vanhempien ja henkilöstön välistä kasvatusyhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi (Kaskela & Kekkonen 2007: 11). Kasvatuskumppanuutta voi olla monenlaista. Se voi käsittää myös ihan arkielämän kumppanuutta, esimerkiksi isovanhempien ja kummien avun antamista

lapsen kasvatuksessa. Lapset voivat esimerkiksi käydä isovanhemmillaan hoidossa vanhempien niin pyytäessä ja samalla isovanhemmat osallistuvat yhdessä vanhempien kanssa lapsen kasvatukseen. Haverisen (2006: 12) mukaan kaikki perheet tarvitsevat tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Parasta tukea toisille ihmisille voi olla lähimmäisten läsnäolo, kun taas toiset lähtevät hakemaan turvaa perheen arkeen lähiverkoston ulkopuolelta, esimerkiksi eri yhdistysten perheille suunnatusta tukitoiminnasta.

Kasvatuskumppanuudessa ensiarvoisen tärkeätä on henkilöstön ja vanhempien tietoinen sitoutuminen ja toimiminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi (Kaskela & Kekkonen 2007: 11). Kummit ja isovanhemmat voivat sitoutua lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen ilman erityistä sopimusta. Tärkeätä on kuitenkin muistaa, että vanhemmilla on oman lapsensa ensisijainen kasvatusvastuu ja kasvatusoikeus (Kaskela & Kekkonen 2007: 17).

Vanhemmilla on yhä enemmän paineita, jotka tulevat usein ulkopuolelta esimerkiksi työpäivästä. Vaatimukset ovat koventuneet ja lapset jäävät vähemmälle huomiolle. Heinämäki (2004: 180- 181) kertoo siitä, että jos henkilöstö näkee lapsen kasvun, kehityksen ja käyttäytymisen huolta aiheuttavaksi voidaan tätä huolta suhteuttaa suoraan vanhempien kykyyn kasvatella lastaan. Esille on tuotu myös huoli perheen ongelmista kärsivän lapsen tuen tarpeesta. Usein ongelmien keskellä apua haetaan juuri lähimmiltä ihmisiltä. Lapsenhoitoapu voi olla jo suureksi avuksi kiireisille vanhemmille. Usein on myös niin, että varsinkin eläkkeellä olevat isovanhemmat huolehtivat mielellään lapsenlapsistaan.

Kasvuympäristöjen vuorovaikutus on merkittävä tekijä lapsen kasvatuksen laadussa ja lapsen laadukkaaseen kasvatukseen vaikuttaa nimenomaan se missä määrin lapsen kasvatuksesta huolehtivat aikuiset kokevat kasvatuksen yhteisenä hankkeena (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriaine, Vartiainen 1999: 15). Tukea voi tarjota Hujalan ym. (1999: 100) mielestä myös muiden aikuisten tarjoama epävirallinen sosiaalinen tukiverkosto ja se voi olla tärkeä voimavara vanhemmille. Sen lisäksi, että aikuiset saavat tukea toisiltaan, yhteistyöllä on katsottu olevan myös positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen ja arjen sujumiseen (Leino 2006: 25). On kuitenkin hyvä muistaa, että kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, koska lapsen ja vanhemman tunnesuhde on ensiarvoinen lapselle muihin aikuissuhteisiin verrattuna (Kaskela & Kekkonen 2007: 23).

3.2.1.1 Kasvatuskumppanuuden edellytykset

Kaskela & Kekkonen (2007: 29) kertovat, että toimivassa kumppanuussuhteessa varhaiskasvatusta kykenee tuntemaan empaattisuutta vanhempaa kohtaan ja hän löytää vanhemman ja lapsen elämästä myönteisiä asioita. Hujalan ym. (1999: 101) mukaan vanhemmat tarvitsevat

sellaisia neuvoja, jotka auttavat heitä selviytymään lapsen kanssa päivittäisestä elämästä. Näitä neuvoja vanhempien on mahdollista kysyä esimerkiksi omilta vanhemmiltaan, joilla on jo ennestään kokemusta lapsen kasvatuksesta.

Kumppanuuteen vaaditaan kumppanien jaettua ymmärrystä toiminnan tarkoituksesta sekä halusta neuvotella asioista. Kumppanuuteen tarvitaan myös arvostusta molempia osapuolia kohtaan. Jotta kumppanuus voisi syntyä, vaatii se avointa, säännöllistä ja vastavuoroista keskustelua. (Leino 2006: 26.) Isovanhempien ja kummien tulisi keskustelussa kunnioittaa vanhempien näkemystä lapsen parhaasta ja toimia sen mukaisesti. Leinon (2006: 26) mukaan kumppanuudessa myös iloitaan saavutuksista, kohdataan ongelmia ja etsitään niihin ratkaisuja yhdessä. Tärkeätä on, että vanhemmat tietävät etteivät he ole yksin ongelmiansa kanssa vaan apua on saatavilla hankalissakin tilanteissa.

Kumppanuuden tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä ja se edellyttää kumppaneiden välistä luottamusta, tasavertaisuutta ja kunnioitusta. Kumppanuuden syntyminen voi olla välillä hiukan haastavaa, eikä sen syntyminen ole aina itsestäänselvyys. Kun kumppanuus on saatu syntymään, haasteeksi muodostuu se, kuinka kumppanuus saataisiin entisestään syvenemään. (Leino 2006: 26- 27, 31.) Kasvatuskumppanuus vaatii työtä, josta molemmat osapuolet ovat vastuussa.

Molemminpuolinen kunnioitus ja halu pitää suhdetta yllä ovat tärkeimmät tekijät kasvatuskumppanuudessa. Osapuolilla tulisi olla halu auttaa lasta elämässä eteenpäin ja tukea vanhempia lapsen kasvatuksessa. Leinon (2006: 28) mukaan kunnioitus kumppanuussuhteessa tarkoittaa toisen hyväksymistä ja hänen näkemyksiensä arvostamista. Edellä on puhuttu siitä miten vanhempien vastuuta lapsen kasvatuksessa tulee kunnioittaa, mutta on myös tärkeää, että vanhemmat kunnioittavat toisen osapuolen näkemystä lapsen parhaasta. Toki ristiriitoja voi tulla, mutta tärkeintä on, että kaikki osapuolet työskentelevät lapsen edun mukaisesti. Kaskela & Kekkonen (2007: 32) mainitsevat, että kuuleminen sisältää läsnäolon vaatimuksen ja se näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä.

3.2.1.2 Sukupolvet kohtaavat lapsen kasvatuksessa

Lasten kasvatuksen tilaa on viime vuosina arvosteltu ja erityistä huolta on aiheuttanut kotikasvatus ja vanhemmuuden tila. Vanhemman sukupolven edustajat ovat ihmeissään ja kyselevät miten niin luonnollinen asia kuin lapsen kasvatus voi olla niin hankalaa. (Korhonen 2006: 51.) Kasvatus on kuitenkin aina sidoksissa aikaan, paikkaan ja läsnä oleviin kulttuurisiin määreisiin (Korhonen 2006: 65). Nykyajan vanhemmat taistelevat erilaisten asioiden äärellä kuin omat vanhempansa aikoinaan. Korhosen (2006: 66) mukaan tämän päivän lasten ja aikuisten

suhteet määräytyvät siis eri kontekstissa kun muutama vuosi sitten. Kaikkeen kasvatukseen liittyviin tämän päivän kysymyksiin ei voida löytää vastausta menneestä.

Yhä useamman lapsen varhaislapsuuteen kuuluu vanhempien ja kodin elinpiirin lisäksi muita tärkeitä ihmissuhteita (Kaskela & Kekkonen 2007: 15 < Satka 2003: 4). Myös vanhemmat kaipaavat rinnalleen toista vanhempaa tai muita läheisiä ihmisiä joiden kanssa jakaa vanhemmuuteen liittyviä tuntemuksia ja huolia. He kaipaavat mielipiteitä lapsensa kehityksestä ja kasvatuksesta. He tuntevat epävarmuutta rajojen asettamisessa ja kaipaavat neuvoa siitä miten toimia lapsensa kanssa eri tilanteissa. Näitä pohdintoja vanhemmat voivat käydä yhdessä muiden läheistensä kanssa. Lapsen isovanhemmat ovat tässä oiva apu, koska heillä on kokemusta lapsen kasvatuksesta, kun taas lapsen kummit elävät tätä aikaa ja mahdollisesti kasvattavat myös omia lapsiaan. Tämän johdosta on hyvä jos perheen lähipiiriin kuuluu monta läheistä ihmistä, joiden kanssa jakaa lapsen kasvatukseen liittyviä pulmia (Kaskela & Kekkonen 2007: 15).

3.2.2 Isovanhemmuudesta tukea perheelle

Isovanhemmuus on nykypäivänä todellisen muutoksen keskellä, sillä perinteiset perhearvot ovat koetuksella nykyaikaisten kasvatustieteen ja nyky-yhteiskunnan jatkuvan kiireen vuoksi. Enää suvut eivät asu samassa pihapiirissä tai edes samassa kaupungissa kuten aiemmin, vaan ovat hajaantuneet ympäri maata ja maapalloa. Isovanhempien elämäntilanteetkin eroavat toisistaan: Toiset ovat iäkkäitä saadessaan lapsenlapsia, toiset sairastelevat, toiset ovat vielä työelämässä, osa on eronnut puolisoistaan tai jäänyt leskeksi ja ehkäpä avioitunut uudelleen, joillain on taloudellisia vaikeuksia kun taas toisilla on mahdollisuus tukea nuorta perhettä taloudellisesti. (Ijäs 2004:31,43.)

Nuoret perustavat perheitä ja hankkivat jälkikasvua usein vasta siirryttyään työelämään, jolloin lapselle on taloudellisesti turvattu kasvuympäristö. Keskimääräinen koulutustaso ja opiskeluaika ovat pidentyneet 90- ja 2000-luvuilla, jonka seurauksena lapsen isovanhemmat ovat keskimääräistä iäkkäämpiä kuin aikaisemmin. Ensisynnyttäjien keski-ikä vuonna 2007 oli 28,0 vuotta (Stakes). Tästä johtuen useimmat isovanhemmat ovat isovanhemmiksi tullessaan noin 50- 60- vuotiaita. Isovanhempien ikä vaikuttaa heidän kokemuksiinsa mielikuvien ja muistojen lisäksi (Ijäs 2004:18). Isovanhemmilla on usein mielikuva, kuinka aktiivisesti he haluaisivat sitoutua lapsenlapsen elämään, mutta fyysiset rajoitteet saattavat estää heitä jaksamasta pitkään pienen lapsen kanssa. Isovanhempien onkin aina huomioitava oma jaksamisensa lupautuessaan auttamaan lapsenlapsensa hoidossa. (Dieckmann 2002: 95.)

Isovanhempien ei aina ole helppoa tulla lastensa ja lastenlastensa maailmaan, sillä tavat ja arvot ovat muuttuneet heidän omasta lapsuudestaan. (Dieckmann 2002: 9.) Nykyisin useissa perheissä perhe on rajattu yksikkö, jossa isovanhemmat vain vierailevat, kun taas toisissa perheissä isovanhemmat lasketaan perheeseen kuuluviksi (Ijäs 2004: 18). Tiivistä yhteiseloä perheen kanssa viettävät isovanhemmat käyvät lastensa perheissä tekemässä ruokaa, siivoamassa ja hoitamassa lapsenlapsiaan aina kun tarvitaan. Isovanhempien apua tarvitaan varsinkin pikkulapsiperheissä lastenhoidossa ja kotiaskareissa. Lapsen sairastuessa häntä ei voi viedä päiväkotiin ja moni työnantaja ei anna lapsenhoitoapua, tällöin isovanhemmat ovat monesti korvaamaton apu. Monet isovanhemmat ajattelevatkin, että he haluavat tukea ja antaa, koska eivät itse tarvitse paljoakaan. (Ijäs 2004: 57- 60, 83- 85.)

Brazeltonin (1995: 421- 422) mukaan suvun ja oman kansallisuuden perinteiden siirtäminen on yksi isovanhempien tehtävä. Isovanhemmat antavat uudelle perheelle jatkuvuuden tunnetta ja he voivat kokemustensa pohjalta antaa perheelle heidän tarvitsemia vastauksia. Isovanhemmat voivat siirtää kulttuuria ja arvoja jälkipolville helpommin kuin lapsen omat vanhemmat. Lapset saavat jatkuvuuden omaan perintöönsä kuuntelemalla isovanhempien kertomia tarinoita. Isovanhemmat ovatkin usein ainoita, jotka voivat kertoa suvun tarinaa ja mitä maailmassa on tapahtunut heidän ollessaan nuoria ja lapsen vanhempien ollessa lapsia. Isovanhempien kautta lapsi ymmärtää omien vanhempiansakin olleen joskus lapsia. Isovanhemmat osaavat usein kertoa asiat vielä niin kiinnostavasti ja sadunomaisesti, että lapset rakastavat kuunnella heitä. (Ijäs 2004: 67- 71.)

Monet ihmiset eivät osaa pyytää apua vanhemmiltaan lapsien tai kodin hoidossa. Tällöin on hyvä jos isovanhemmat osaavat tarjota apuaan. Pienten lasten vanhemmat ovat usein tiukoilla sillä työt ja muut kodin ulkopuoliset asiat vaativat osansa. Kahdenkeskistä aikaa ei ole ja puolisoitten suhde vaatisi hoitoa ja pienetkin lomat olisivat tarpeen. Isovanhempien apu arjen askareissa ja lapsen kasvun vuosina on usein korvaamaton. Tilanteet kuitenkin vaihtelevat sen mukaan mikä on perheen tilanne ja isovanhempien voimavarat. (Ijäs 2004: 61- 62.)

3.2.2.1 Isovanhemmuuden monet muodot

Jokaisella ihmisellä on jonkinlainen mielikuva isovanhemmuudesta, mutta totuus on, että isovanhemmuuden muotoja ja toiveita isovanhemmuutta kohtaan on yhtä paljon kuin on isovanhempiäkin. Karkeasti isovanhemmuuden muodot voidaan kuitenkin jakaa kolmeen kategoriaan: perinteisiin isovanhempiin, moderneihin isovanhempiin ja uustylyihin isovanhempiin. (Ijäs 2004: 86- 91.)

Perinteiset isovanhemmat ovat sellaisia, joita lastenkirjoissa ja saduissa kuvataan: Isoäiti on pääosin ruoanlaitto puuhissa, kattaa pöytää, neuloo ja parsii sukkaa. Isoisä taas lukee, kertoilee tarinoita, puuhailee ulkosalla ja nikkaroi verstaassa. Mummola sijaitsee maalla, pihapiiri on iso ja metsää on ympärillä. Vaikka aika ja suhdanteet ovat muuttuneet, niin perinteisiä isovanhempia tarvitaan tueksi ja avuksi. Nykyisin tämä perinteinen isovanhempi kulttuuri tulee eniten esille mökkikulttuurissa, kun lapsenlapset menevät isovanhempien mökille kesäisin. (Ijäs 2004: 89- 92.)

Modernit isovanhemmat ovat isovanhempia, jotka ovat vielä työelämässä mukana ja heillä on mahdollisesti omia lapsia vielä asumassa kotona. Isovanhempien oman elämän arkiset kuviot vaativat siinä määrin vielä voimia ettei heillä jää paljoa aikaa isovanhemmudelle, vaikka lapsenlapset ovat rakkaita. Modernit isovanhemmat pitävät yhteyttä lapsenlapsiinsa sähköpostin ja tekstiviestien välityksellä. Nämä isovanhemmat ovat vahvasti kiinni elämänmenossa, he seuraavat muotia ja eläkkeelle jäädessään voivat jopa muuttaa etelän maihin. (Ijäs 2004: 93, 95.)

Uustylyt isovanhemmat eivät osoita minkäänlaista innostusta lapsenlapsiaan kohtaan. Uustylyys saattaa olla lisääntymässä, sillä uudet sukupolven isovanhemmat ovat tottuneet vapaaseen ja aktiiviseen elämään. Isovanhemmilla on elämässään niin paljon harrastuksia, ettei heillä ole aikaa ja tarvetta lapsenlapsille. Tällainen suhtautuminen on kuitenkin satuttavaa heidän omia lapsiaan kohtaan, sillä monesti lasten vanhemmat tarvitsisivat kokeneempien tukea ja konkreettista apua lapsen hoidossa. (Ijäs 2004: 86- 88.)

Nykyisin monilla lapsilla on enemmän isovanhempia kuin neljä. Avioerot ja niiden jälkeen syntyneet uusperheet ovat yleistyneet. Tällöin isovanhempien määrä lapsenlapsien elämässä kasvaa myös. Tällaisia uusiovanhempia on paljon, mutta tilanteet eivät aina ole helppoja. Uudet tilanteet vaativat aina kaikilta osapuolilta joustavuutta ja sopeutumista. Rakkaus, uskollisuus ja kiintymys ovat lapsenlapsille tärkeitä varsinkin silloin kun elämäntilanteet muuttuvat. (Ijäs 2004: 96- 98.)

Lapsilla on usein myös ”sijaisiovanhempia” eli kavereiden ja serkkujen isovanhempia, joiden luona lapsi vierailee heidän varsinaisen lapsenlapsen kanssa. Isovanhemmat ovatkin usein tottuneet siihen, että heidän sylinsä on laaja ja lapsenlapsen ystävät otetaan yhtä mielellään vastaan kun oma lapsenlapsi. Moni isovanhempi on ymmärtänyt, että lapsenlapsi tulee mielellään kylään ystävänsä kanssa, jotta hänelle on oman ikäistensä seuraa. Myös avioerojen ja muiden perhemuodostusten vuoksi isovanhemmat ovat tottuneet ja heitä jopa vaaditaan olemaan avoimia. Isovanhempien onkin hyvä muistaa, että tällaisissa tilanteissa joku nuori saa itselleen yllättäen isovanhemmat jotka antavat rakkautta ja huolenpitoa, jota lapsi ei välttä-

mättä ole aiemmin kokenut. Samoin isovanhemmat saavat nuoren ihmisen ystävyuden osaksi elämäänsä. (Dieckmann 2002: 156- 159.)

3.2.3 Kummius on lapsen mahdollisuus

Lapset kaipaavat isää ja äitiään, eivätkä isovanhemmatkaan ole välttämättä lähellä. Sukupolvilla ei ole aikaa kohdata toisiaan. Suhteet isovanhempiin ovat etäiset ja perheen läheiset ystävät ovat kiinni työelämässä, jolloin heidän vapaa- aikansa menee omien tarpeiden täyttämiseen. (Haverinen 2006: 11.) Lapsen laiminlyöminen on kiusallista sanomaa työorientoituneelle aikuiselle, koska työtä on kuitenkin tehtävä, jotta talous pysyisi kunnossa. Tällöin aikaa ei vaan jää omille lapsille eikä sitä vastoin muidenkaan lapsille. Omat lapset ovat toki tärkeimmät, mutta joskus voi olla hyvä ojentaa myös auttava käsi muille lapsille. Tämän takia kaikille vapaaehtoisille kuten vanhanajan kummitädeille ja -sedille, on juuri nyt valtava sosiaalinen tilaus. (Sihvola & Kukkamaa 2003: 10- 15.)

Sanalla kummi voidaan tarkoittaa montaa asiaa. Sana kummi kuvaa läheisyyttä ja lämmintä kosketuspintaa johonkin. (Sihvola ym. 2003: 33.) Kummius on tien kulkemista yhdessä lapsen kanssa. Kummin tehtävänä on johdattaa lapsi kohti tulevaisuutta, jossa hän pärjää omin voimin. (Interpedia.) Sihvola ym. (2003: 7) kirjoittavat, että kummius nähdään tärkeänä aikuiselämän roolina. Sen uudelle tulemiselle näyttäisi olevan vankka sosiaalinen tilaus ja kummeja tarvittaisiin nyt enemmän kuin koskaan. Suomessa yksinäisyys on yleistä ja pahanolontunteet ja ilottomuus lisääntyvät. Masennus alkaa olla jo vauvojenkin sairaus. Sosiaaliset verkostot muuttuvat ympäriltä ja tästä johtuen yhteisöllisyys ja keskinäinen huolenpito ovat vähäistä. Lapsilla on pienestä pitäen jatkuva aikuisen nälkä, koska he eivät saa aikuisesta tarpeekseen. Aikuinen on liiaksi poissa lasten ja nuorten arkisesta elämästä. (Haverinen 2006: 11.) Aikuista tarvitaan perinteisen auttamistyön ohella olemaan läsnä ja lähellä (Sihvola ym. 2003: 14- 15).

Kummius on hyvä nähdä alusta saakka kummi-suhteena, kuin vain ohuena kummikontaktina. Kummi-suhdetta pitää haluta ja sen luomiseksi on nähtävä vaivaa, koska parhaimmillaan se on suhde, jossa syntyy voimakas ja vuosia kestävä lämmin kanssakäyminen aikuisen ja lapsen välillä. Aikuinen on suhteen luoja silloin, kun lapsi on vielä pieni ja mahdollisesti vielä kouluikänsä saakka. Lapsi ottaa yleensä kiitollisena kaiken vastaan ja aikuisen tulisikin päättää missä ja milloin hän haluaa kummilastaan tavata. Jokainen lapsi ilahtuu huomiosta. Vuosien myötä kummi-suhde muuttuu kuitenkin tasavertaisemmaksi. (Sihvola ym. 2003: 33, 42- 44.)

Kummius velvoittaa rehellisyyteen ja totuudellisuuteen, koska kummi on lapselle myös auktoriteetti lapsen vanhempien ohella. Vuosien myötä kummin vastuut ja velvoitteet häviävät,

mutta suhteen ei pitäisi silti antaa kuihtua. Kummin tulisi katsoa kaiken aikaa asioita lapsen kannalta ja laskeutua hänen maailmaansa. Kummin tulisi olla kiinnostunut kummilapsestaan, koska vilpitön kiinnostus poistaa vieraan lapsen ja aikuisen välillä olevan etäisyyden. Jos kummi on kiinnostunut kummilapsestaan, heidän välilleen syntyy aitoa tuttuutta ja lämpöä. (Sihvola ym. 2003: 44- 45.)

Henkisen pääoman antaminen lapselle on se, mitä lapset tarvitsevat. Kummin tulisi toimia lapsen elämänviisauden oppaana. Kummi voi olla lapselle ja nuorelle tuki, jolle puhutaan vaikeistakin asioista. Kummi voi ottaa suojelusenkelin tehtäviä itselleen. Hän voi valaa kummilapseensa ymmärrystä lapsen omista voimavaroista ja mahdollisuuksista, kuten kehumalla ja kannustamalla lasta. (Sihvola ym. 2003: 45- 46.)

Yleensä kummi ja lapsi kohtaavat vuoden mittaan aika vähän. Jos sitä vertaa esimerkiksi ystävyiden ylläpitoon käytettyyn aikaan, se ei ole järin paljon. Kummiudessa on valtavat mahdollisuudet ja voimavarat ja vaikka se saattaa olla kartalla pieni piste, se on kentällä sitäkin tärkeämpi. Kummin tehtävä on edelleen tärkeä ja se tulisi tehdä uudella tavalla näkyväksi. Kummiuden ei tarvitse olla ikävä velvoite vaan se voi olla tulevaisuuden suuri haaste. (Sihvola ym. 2003: 31- 32.)

3.3 Auttamisen halu näkyy vapaaehtoistoimintana

Vapaaehtoistoiminta ymmärretään niin Suomessa kuin muualla maailmassakin hyvin laajasti. Se on maailmanlaajuisesti hyväksytty positiiviseksi voimavaraksi ja sen tarve yhteiskunnalle ja yksilölle ymmärretään. Vapaaehtoistoiminnan organisoituminen on sidoksissa jokaisen maan yhteiskuntarakenteeseen ja kulttuuriin. (Kansalaisareena ry. 2004: 7.) Sen määritelmille yhteistä eri kulttuureissa on se, että toiminta on palkatonta, pakottamatonta ja sitä tehdään toisten ihmisten ja yhteisön hyväksi. Suomalaisista joka kolmas on mukana vapaaehtoistoiminnassa. Suomalaisen osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on kansainvälisessä vertailussa korkeampaa kuin esimerkiksi saksalaisten tai japanilaisten. Suomalaisen osallistumisaktiivisuus ei poikennut paljoa eri väestöryhmissä eli naiset, miehet, nuoret ja vanhat osallistuvat vapaaehtoistoimintaan lähes yhtä paljon. (Hakkarainen 2004: 14, 17.)

Vapaaehtoistoiminnan synonyyminä käytetään usein vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistoiminta on tullut yleiseksi käsitteeksi, koska sillä on haluttu korostaa palkkatyön ja vapaaehtoistyön eroa. (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 9- 13.) Vapaaehtoistoiminta on Tampereen yliopiston (<http://www.uta.fi/~otlela/veto/2yleispat.htm>) mukaan osallistumista vuorovaikutukseen perustuvaan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan. Toiminta tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistoimintaa ei tehdä

taloudellisena yritystoimintana vaan auttajan motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppia jotain tärkeää.

Koistisen (2009: 7- 9) mukaan yhteiskunnallisesti hyödyllisiä töitä tehdään eri muodoissa kuten palkkatyönä, hoivatyönä ja vapaaehtoistyönä. Vapaaehtoistyö siis nähdään itsenäiseksi työn tekemisen alueeksi, mutta sillä on keskeinen asema sen vuoksi, että se luo edellytykset palkkatyön tekemiselle turvaamalla hyvinvointipalvelut. Vapaaehtoistyö vastaa yleensä johonkin olemassa olevaan tarpeeseen (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 9). Yhteiskuntaa tulisikin aina tarkastella eri työmuotojen kokonaisuutena ja työmuotoja toisiaan tukevinä, sillä näillä on merkitys yksilön hyvinvointiin ja yhteiskunnan osallisuuden kehitykseen (Koistinen 2009: 7-9).

3.3.1 Vapaaehtoistoiminta on vaativaa ja arvokasta työtä

Vapaaehtoistoiminnasta ei makseta palkkaa tekijöille, mutta se ei silti ole järjestäjille ilmaista. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjät (järjestöt, seurakunnat yms.) tarvitsevat toiminnan organisoijia ja tukijoita. Toimitilojen ja toiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen tarvitaan rahaa. Vaativissa vapaaehtoistoiminnoissa kuten ystäväpalvelussa ja tukihenkilötoiminnassa on koulutus ja ohjaus välttämättömiä edellytyksiä toiminnalle. Uuden vapaaehtoistoiminnan aloittaminen vaatii myös rahaa, sillä kuluina ovat muun muassa rekrytointi ja markkinointi. Parhaiten vapaaehtoistoiminnan ovat pystyneet järjestämään seurakunnat ja suuret järjestöt. (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 26- 27.)

Vapaaehtoistoimintaa ovat esimerkiksi järjestöjen, seurakuntien ja muiden organisaatioiden välittämä vapaaehtoistyö, jossa vapaaehtoiset työntekijät tarjoavat palkatta apuaan tukea tarvitseville. Vapaaehtoistyö voi olla esimerkiksi ystävä- tai tukihenkilötoimintaa, puhelinpäivystystä, asiointi- ja ulkoilutusapua. Vapaaehtoistoiminta voidaan ymmärtää myös edellistä kuvausta laajemmin, jolloin lasketaan kaikki kansalaisten vapaaehtoiset, palkattomat ja yhteishyödylliset panostukset vapaaehtoistoimintana. Tällöin vapaaehtoistoimintaan lasketaan mukaan harrastustoiminnan kautta, kuten esimerkiksi urheiluseuroissa, tehtävä palkaton työ, talkoot, naapuriapu, tapahtumien järjestämiseen osallistuminen ja luottamushenkilönä toimiminen. (Ikäinstituutti 2008.)

Erityisesti kolmas sektori yhdistyksineen ja järjestöineen järjestää vapaaehtoistoimintaa. Järjestöt ja yhdistykset mahdollistavat vapaaehtoistoiminnan, vertaistuen ja osallistumisen. Kansalaisjärjestöt nähdään kansalaisyhteiskunnan toimijoina, jotka korostavat toiminnan aatteellisuutta ja voittoa tavoittelematonta luonnetta. Kansalaisjärjestö kokoaa ihmisiä toimimaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Sosiaali- ja terveysjärjestöt sisältävät yhdistykset,

joiden päätarkoituksena on jonkin erityisryhmän (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen) hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen. (Ikäinstituutti 2008.)

Vapaaehtoistoiminta on yhteiskunnalle arvokasta toimintaa sillä ihmisillä on perustarve kuulua johonkin ryhmään, tarve tekemiseen ja toimintaan. Vaikka vapaaehtoistoiminta on kaikille avointa, on olemassa myös vapaaehtoistoiminnan muotoja joihin joudutaan valitsemaan vapaaehtoistojat (esimerkiksi kriisipuhelimen päivystäjä). Ihmisillä tulisi olla oikeus yksityisen ja yhteisöllisen toiminnan avulla tarjota aikaansa, kykyjensä ja energiaansa toisille ihmisille odottamatta taloudellista palkkiota. (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 14- 15.)

3.3.2 Motiivit vapaaehtoistoiminnassa

Ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa elämässä tärkeinä pitämiään asioita vapaaehtoistoiminnan kautta. Se antaa tekijöilleen sisältöä elämään, yhteisöllisyyttä, yhteisvastuuta ja parantaa oikeudenmukaisuutta. Vapaaehtoiset kertovat työn antavan heille iloa, toivoa, parempaa elämänlaatua, hyvinvointia ja tuovan muutosta elämään. Vapaaehtoistoiminta tuo sekä toimijoille itselleen että muille arvokasta hyvää oloa. Tällainen toiminta tuo esille hyvyden ja inhimillisyyden, jota maailmassa on, mutta jota ei yleensä huomata. (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 21.)

Yeung (2004: 4, 16- 18) on tehnyt tutkimuksen Oktan- mallista, joka koostuu neljästä vapaaehtoistyön motivaation ulottuvuudesta. Nämä ovat saaminen- antaminen, jatkuvuus- uusi, etäisyys- läheisyys, pohdinta- toiminta. Jokaisella haastateltavalla tutkimuksessa oli motivaation elementtejä jokaisella neljällä ulottuvuudella. Motivaatiotulokset Oktan- mallista korostavat aiempia vapaaehtoistoiminnan motiivitutkimuksia enemmän sosiaalisten kontaktien ja auttamishalun roolia, mutta myös epävirallisen oppimisen ja uusien näkökulmien saamisen merkitystä vapaaehtoistoimintaan innostumisesta ja siihen sitoutumisesta. Tutkimuksen mukaan sitoutumista edistää myös tunne, että ”Tämä on minun juttuni”.

Vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtevillä ihmisillä on erilaisia motiiveja. Motiivit liittyvät yleensä eri elämäntilanteisiin, menneisyyden kokemuksiin, maailman ajankohtaisiin asioihin, henkilökohtaisiin tarpeisiin, luonteenpiirteisiin tai mieltymyksiin. Nämä asiat vaikuttavat aina ihmisen toiminnassa, tunteissa ja ajattelussa. Lähteminen toimintaan mukaan voi tapahtua tilanteessa, jossa ihmisen ympärillä on elämäntilanteen muutos, joka aktivoi ihmisen toimimaan asian puolesta. Myös selviäminen jostakin hankalasta elämäntilanteesta voi saada ihmisen näkemään hätää ja avuntarvetta ympärillään, ja ihminen haluaa silloin jakaa selviytymiskokemuksensa toisten hyväksi. Vapaaehtoistoimintaan mukaan lähdetään usein myös siksi,

että halutaan auttaa toisia ja tällöin motiivit liittyvät arvomaailmaan, sillä vapaaehtoistoiminta on mahdollisuus toteuttaa arvojaan arjessa. (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 21- 23.)

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden sellaisten asioiden tekemiseen joihin ihmisillä ei ole aikaisemmin ollut aikaa tai mahdollisuutta. Yleensä tähän yhdistyy myös halu oppia uusia asioita samalla kun oppii uutta itsestään. Vapaaehtoistoiminta voi olla tärkeä tekijä työuralla, sillä se voi edistää pääsyä töihin. Ihmiset hakevat uutta sisältöä elämäänsä vapaaehtoistoiminnan kautta, ja näin ollen itsetunnon parantuminen on vapaaehtoistyössä tärkeä motiivi. Vapaaehtoistoiminnassa ihminen voi myös toteuttaa omia taipumuksiaan ja vahvistaa näin omaa kuvaa itsestään. (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 21- 23.)

4 TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET

Tutkimusongelmana oli tarkastella Mummila- toiminnassa mukana olevien toimintaan lähtemisen syitä ja heidän näkemyksiään siitä, miten toiminta vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tutkimuskysymykset muokkautuivat lopulliseen muotoonsa vasta haastattelujen jälkeen.

1. Millaisissa elämäntilanteissa ja minkä syiden takia osallistujat lähtivät kummitoimintaan mukaan?
2. Kuinka yhteistyö rakentui osallistujien mukaan ja mitä lasten kanssa tehdään?
3. Millaisia vaikutuksia kummimummitoiminnalla on äitien ja kummimummien näkökulmasta lapsen kasvulle ja kehitykselle?
4. Mitä kehittämistarpeita toiminnassa mukana olevilla on Mummila- toimintaa ajatellen?

Haastattelun sisältö jakautui neljään teemaan, jotka pohjautuivat järjestykseltään tutkimuskysymyksiin. Teemoista ensimmäinen käsitteli kummimummien ja äitien elämäntilannetta silloin, kun he olivat lähteneet toimintaan mukaan ja sitä mikä oli saanut heidät kiinnostuneeksi toiminnasta. Pyrimme näin saamaan selville syitä siihen, mikä on saanut heidät lähtemään Mummila- toimintaan mukaan. Tämän teeman kohdalla huomasimme, että alakysymykset olivat tarpeen, koska haastateltavien oli silloin helpompi palauttaa asioita mieleensä.

Toisen ja kolmannen teeman avulla pyrimme saamaan itsellemme kuvan yhteistyön rakentumisesta kummimummin ja perheen välillä ja siitä toiminnasta mitä kummimummi ja lapsi tekevät yhdessä. Nämä teemat olivat tärkeitä sen vuoksi, että olimme kiinnostuneita kuulemaan oliko suhteen luominen vaikeaa ja mitkä kaikki he laskivat yhdessä tekemiseen kuuluviksi. Nämä teemat pohjustivat haastateltaville hyvin myös seuraavaa teemaa.

Neljäs teema käsitteli toiminnan merkitystä lapsen kasvu- ja kehitykselle. Teeman avulla pyrimme selvittämään, kuinka he kokivat toiminnan vaikuttavan lapseen ja mitä mahdollisia omia arvoja he ovat siirtäneet toiminnalla lapsen elämään. Tämä neljäs teema oli meille itselle henkilökohtaisesti kaikkein läheisin, koska tämä aihe oli alusta asti ollut se johon kaipasimme oman mielenkiintomme vuoksi eniten vastauksia.

Olimme suunnitelleet haastattelun koostuvan neljästä teemasta, mutta jokaisessa haastattelussa lopulta tuli esille vielä yksi teema, jonka me sitten muodostimme tutkimuskysymykseksi sen tärkeyden vuoksi. Niin sanotuksi uudeksi teemaksi haastatteluissa nousi Mummila-toiminnan kehittämistarpeet. Jokainen haastateltava jossain välissä haastattelua toi julki toiminnan puutteita ja toivomuksia sitä kohdin, joten pyysimme heitä aina tarkentamaan ja konkretisoimaan kehittämisideoita tarkemmin. Tämän uuden teeman vuoksi muokkasimme tutkimuskysymykset uudelleen.

5 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tässä luvussa pyrimme tuomaan esille tutkielmamme eri vaiheita. Aloitamme kuvaamisen siitä, kuinka päädyimme tähän aiheeseen ja lopetamme siihen kuinka olemme analysoineet haastattelut. Pyrimme näin tuomaan mahdollisimman näkyväksi eri vaiheet tutkimuksestamme.

5.1 Tutkielman lähtökohdat

Lähtökohdana tälle tutkielmalle oli meidän oma mielenkiintomme oppia mahdollisimman paljon uudesta aihe-alueesta, johon emme olleet vielä opinnoissamme törmänneet. Kuullessamme kummimummiudesta kiinnostuimme, koska aihe on ajankohtainen monella tavoin. Sosiaalialalla puhutaan nykyisin paljon kolmannen sukupolven edustajien yksinäisyydestä ja mielen-terveysongelmista, mutta myös siitä kuinka nykypäivänä perheet ovat vailla tukiverkostoa lähellensä. Nyky-yhteiskunnassa kaikilla lapsilla ei ole yhteyksiä isovanhempiinsa, koska perhemuodot ovat muuttuneet ja etäisyydet lasten ja isovanhempien välillä saattavat olla pitkiä. Olemme molemmat saaneet kasvaa läheisissä suhteissa isovanhempiemme kanssa, joten aihe kosketti meitä. Halusimme oppia ymmärtämään mahdollisesti vielä paremmin sen arvon, jonka kolmannen sukupolven edustajat ovat elämäämme tuoneet.

5.2 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus sopii tutkimusmenetelmäksi, koska tutkielmassamme on kysymys ihmisten käsityksistä ja kokemuksista. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohdiana todellisen elämän kuvaaminen, ja siinä suositaan ihmistä tiedonkeruumenetelmänä. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto kerätään luonnollisissa tilanteissa. Tutkimuksessa ei ole lähtökohdiana teoria tai hypoteesin testaaminen vaan aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeina käytettäväksi esimerkiksi teemahaastattelua tai ryhmähaastattelua, jotta tutkittavien henkilöiden äänet saataisiin kuuluviiksi. Kohdejoukon valinta on laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksenmukaista ja tapaukset käsitellään ainutlaatuisina, eikä tutkija määrää sitä mikä on tärkeää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 157- 160.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yritetään löytää ja paljastaa tosiasioita eikä yritetä todistaa jo olemassa olevia asioita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 157). Tässä tutkielmassamme on tavoitteena ollut selvittää Mummila- toiminnassa mukana olevien henkilöiden toimintaan lähtemisen ja mukana olemisen syyt sekä heidän näkemyksensä toiminnan vaikutuksesta lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tutkielma ei pyri muodostamaan minkäänlaista totuutta vaan se pyrkii tuomaan esille useita käsityksiä siitä, miksi ihmiset ovat toiminnassa mukana. Aineistolla on ollut suurin merkitys tutkielmassamme, koska se on pohjana koko tälle työlle ja olemme yrittäneet tarkastella sitä laajasti olemassa olevan teorian rinnalla.

5.3 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Päädyimme aineistonkeruumenetelmän valinnassa teemahaastattelun, koska se antaa mahdollisimman omakohtaista tietoa haastateltavilta ja antaa haastattelussa vapaalle puheelle aikaa. Mietimme myös sitä, että tarkkaan määriteltyjen kysymysten avulla olisimme mahdollisesti johdatelleet haastateltavia tiettyihin kategorioihin, jotka olivat meillä aiheesta mielesämme. Tutkimuskysymyksemme mahdollistivat myös teemahaastattelun tekemisen.

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on haastattelu, jossa kysymysten muoto on haastattelussa kaikille sama, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä. Kysymykset eivät ole tarkkoja ja vastausvaihtoehtoja ei ole. Teemahaastattelussa tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Tämä tyyli tuo tutkittavan äänen kuuluviin ja ottaa huomioon ihmisten omat tulkinnat asioista. Teemahaastattelussa ihmisten asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47- 48.)

5.4 Tutkimusaineisto ja aineiston kerääminen

Haastattelujen toteutushetkellä mummilatoiminnassa oli koulutettu useita kymmeniä kummimummeja- ja vaareja, joista osa ei ollut toiminnassa enää ollenkaan mukana. Toiminnassa olevien aktiivisten kummien määrä on suhteellisen pieni. Tutkimusaineistomme koostui neljästä haastattelusta, joihin Mummila-toiminnan työntekijä oli valinnut haastateltavat haastateltavien suostumuksella. Haastateltavinamme oli neljä henkilöä, joista kaksi oli Mummila-toiminnassa mukana olevaa kummimummia ja kaksi oli yksinhuoltaja perheen äitejä, joilla on kummimummi perheessään. Pohdimme kauan sitä keitä haastatteleme ja miksi, mutta päädyimme siihen, että haastatteleamalla molempia sekä kummeja että äitejä koimme saavamme työhön laajemman perspektiivin lapsen kasvusta ja kehityksestä.

Haastattelimme kummimummit ja äidit samalla teemahaastattelurungolla ja jokaisen yksilöhaastatteluna. Yksilöhaastatteluun päätymiseen vaikutti se, että asiat joita teemahaastattelussa kysyimme, olivat meistä sen verran henkilökohtaisia, että uskoimme näin saavamme syvällisempää tietoa kuin jos olisimme tehneet esimerkiksi ryhmähaastattelun. Meillä oli myös niin vähän haastattelukokemusta taustalla, että koimme yksilöhaastattelu näin turvallisemmaksi ja varmemmaksi vaihtoehdoksi.

Otimme yhteyttä mahdollisiin halukkaisiin ja sovimme haastatteluista. Haastateltavat kummimummit ovat olleet toimintaan lähtiessä eläkeikäisiä ja äidit eri elämäntilanteissa olevia. Äideillä on ollut toimintaan mukaan lähtiessä vähintään yksi alle 5- vuotias lapsi ja molemmat äidit ovat myös yksinhuoltajia, joka on ollut kummin saamisen kriteeri. Iältään haastateltavat olivat haastatteluhetkellä 43- 71 -vuotiaita naisia. Kaikki haastateltavat olivat olleet Mummila-toiminnassa mukana useamman vuoden. Oikeastaan kaikki olivat kokeneita Mummila-toiminnan parissa mukana olleita, koska kaikki ovat olleet mukana jo Mummila- toimintaprojektin alkua ajoilta asti. Pisimmät kummimummi- lapsi- suhteet ovat tällä hetkellä kestäneet lähes seitsemän vuotta.

Toteutimme haastatteluista kolme keväällä ja yhden syksyllä vuonna 2009. Haastattelut teimme haastateltavien arkeen sopivina aikoina. Haastattelut kestivät keskimäärin noin 45 minuuttia. Saimme kaikilta haastateltaviltamme luvan haastattelujen nauhoittamiseen, mikä oli todella tärkeää, koska näin luotettavuus paranee eikä meidän tarvinnut haastatteluhetkellä miettiä saammeko kaikki tärkeät asiat kirjoitettua ylös vaan pystyimme keskittymään haastattelun tekemiseen. Halusimme myös saada työhömmme suoria lainauksia haastateltavien sanomisista, koska ne antavat luotettavuutta, elävöittävät tekstiä ja tuovat monesti asiat selvemmin esille. Haastatteluhetket olivat rentoja, vaikka tapasimme useammat haastateltavat vasta ensimmäisen kerran haastattelutilanteessa. Ennen haastattelua pyrimmekin rentoutta-

maan tunnelmaa puhumalla ihan yleisistä asioista hetken ja selittämällä haastateltavalle haastattelun kulkua.

Mummila-toiminnassa oli vain yksi ohjaaja, jolta myös kyselimme tarpeen tullen toiminnasta tietoa. Kävimme myös tutustumassa Mummila-toiminnassa mukana oleviin paikan päällä ja juttelimme kahvin lomassa kummimummien ja ohjaajan kanssa toiminnan monimuotoisuudesta. Kummimummit olivat innokkaita kertomaan toiminnan merkityksestä heidän elämälleen. Koimme tämän Mummila-toimintaan tutustumisen tärkeänä pohjatyönä tutkielmалlemme ja haastatteluihin valmistautumisessa.

5.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Haastattelujen jälkeen meillä oli nauhoitettua puhetta noin kolme tuntia. Haastattelut purimme litteroimalla jokaisen haastattelun erikseen ja lopulta litteroituja tekstiliuskoja tuli yhteensä 35 sivua. Sovimme yhdessä, että noudatamme mahdollisimman tarkasti haastateltavan puhetta, mutta emme kirjoita yskimisiä, huokauksia tai miettimistaukoja ylös. Yhdessä haastattelussa jätimme litteroimatta haastateltavan pyytämät kohdat ja toisessa haastattelussa oli yksi kohta, jossa taustamelun takia emme saaneet sanatarkasti noin minuutin ajalta asioita litteroitua. Emme pitäneet haastatteluissa tiukasti kiinni teemojemme aihealueesta vaan annoimme haastateltavien kertoa vapaasti asioista, vaikka palautimmekin heitä välillä takaisin kyseisen teeman alle.

Litterointien jälkeen luimme yhdessä ja erikseen aineistoa läpi ja mietimme, mihinkä analyysimenetelmään päädyimme. Lopulta valitsimme käytettäväksi sisällönanalyysiä. Tuomi & Sarajärven (2009: 103- 112) mukaa sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa kadottamatta sen sisältämää tietoa. Tämä muoto helpottaa johtopäätöksien tekoa. Sisällönanalyysi pyrkii kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Käytämme aineistolähtöistä eli induktiivista aineiston analyysiä, joka koostuu aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä ja teoreettisten käsitteiden luomisesta.

Pelkistäminen eli havaintojen yhdistäminen tuottaa raakahavaintoja laadullisessa tutkimusmenetelmässä ja tämä auttaa säilyttämään tutkittavien väliset erot. Nämä tuotetut erot ja havainnot toimivat pohjana, kun mennään syvemmälle analyysin teossa ja tuloksia miettiessä. Laadullisessa tutkimuksessa on välillä vaikea erottaa tutkimusaineiston havaintoja tutkimuksen tuloksista. Tutkimusaineiston havainnot muistuttavat tutkimustuloksia, mutta havaintoja ei voida käyttää tutkimuksen tuloksina ilman niiden tulkintaa. (Vilkkä 2006: 86- 89.)

Ensiksi teimme analyysiä haastattelussa käyttämiemme teemojen kautta, mutta muokatesamme tutkimuskysymyksiä aineistosta nousseiden uusien asioiden vuoksi muutimme analyysiämme. Analysoimme tekstiä uudestaan tutkimuskysymystemme kautta ja muodostimme näin teemoja. Ryhmittelyvaiheessa käytimme kopio ja liitä-toimintoa, jolla kokosimme samanlaisia asioita teemoittain pienempiin osiin. Tämän jälkeen ylivivaamalla nostimme aiheita ylös. Ylivivaamisen jälkeen pyrimme löytämään samankaltaisuuksia/ eroavaisuuksia aineistosta ja laitoimme ne taas omiin kategorioihinsa tutkimuskysymyksien alle. Otimme aineistosta kategorioihin sopivia suoria lainauksia, jonka jälkeen teimme aineistosta taulukoita (taulukko 1,2,3 ja 4) teemoittain. Muodostimme taulukot tutkimuskysymyksittäin.

5.6 Analyysin esittely teemoittain

Tässä kappaleessa pyrimme kuvaamaan sitä, kuinka olemme tutkimuskysymyksittäin koonneet haastatteluissa tulleista ilmauksista sisällöllisesti samantyyllisiä luokkia ja niistä johdettuja yläluokkia. Taulukot alkavat pelkistetyistä ilmauksista, jotka eivät ole suoraan tekstistä poimittuja, sillä vältämme toistoa. Tutkielman tuloksissa teemoja käsitellään tarkemmin ja näin siellä tulee esille suoria lainauksia. Pelkistetyistä ilmauksista olemme kasanneet ilmauksia yhdistävien tekijöiden kautta ja näin muodostaneet luokkia. Yläluokat ovat selkeimpiä luokkia jotka ovat muodostuneet porras portaalta pelkistetyn ilmauksen ja luokan kautta. Yläluokat kuvaavat haastatteluissa eniten painottuneita asioita tutkimuskysymyksittäin. Emme avaa jokaista tutkimuskysymyksen taulukkoa erikseen, sillä ne tullaan kuvaamaan tarkemmin tutkimustuloksissa, mutta tässä kuvaamme ensimmäisen taulukon (taulukko 1) auki, jotta taulukoiden ymmärrettävyys helpottuisi.

Toimintaan lähtemisen taustoja ja syitä käsittelevän teeman alle nousi yhteensä neljä yläluokkaa: elämäntilanteenmuutos, kolmen sukupolven kohtaaminen, vanhemman jaksaminen ja maltilliset odotukset. Toimintaan lähtemistä selkeimmin kuvasi elämäntilanteen muutos, johon kaikki muut yläluokat (kolmen sukupolven kohtaaminen, vanhemman jaksaminen ja maltilliset odotukset) limittäin liittyivät. Elämäntilanteen muutokset ovat jokaisen omia kokemuksia, mutta niiden alle nousi kaksi selkeää luokkaa eläkeikä ja yksinhuoltajuus. Toivo omista lapsenlapsista ja toivo kummimummista muodostavat yläluokaksi kolmen sukupolven kohtaamisen. Vanhemman jaksaminen yläluokka muodostui toiveesta saada lapsenvahti ja huolesta lasten vanhempien jaksamisesta. Taustoja ja syitä käsittelevän teeman alle nousi yksi yllättävä yläluokka, sillä selkeästi nousi esille se, että kaikki lähtivät toimintaan maltillisin odotuksin.

Pelkistetty ilmaus	Luokka	Yläluokka
"jään lasten kanssa yksin"	yksinhuoltajuus	Elämäntilanteen muutos
"halusin antaa vapaa-aikaani"	eläkeikä	
"haluan kokea mummiuden"	lapsenlapsien puuttuminen	Kolmen sukupolven kohtaaminen
"kaipaen mummihahmoa lapsille"	mummihahmon puuttuminen	
"haluan vapautta lapsesta"	lapsenvahti	Vanhemman jaksaminen
"näkee, kuinka vanhemmat eivät jaksakaan lapsiaan"	huoli	
"kunhan nyt jotain sais"	pienet asiat	Maltilliset odotukset
"minulla on paljon harrastuksia"	harrastus muiden joukossa	

Taulukko 1: Toimintaan lähtemisen tausta ja syyt

Pelkistetty ilmaus	Luokka	Yläluokka
"tapasimme ensin mummon kanssa kaksin"	kemioiden tunnustelu	Varovaisuus
"miksi kutsumme mummoa?"	nimen miettiminen	
"kuuntelemme kaikkien mielipiteet tekemisistä"	yhteistyö	Asioista sopiminen
"siltoin kun on tarvetta ja aikataulut sopii"	tapaamisajankohdat	
"olen mielelläni lapsenvahdina"	lapsenvahdin tarve	Arjessa mukana
"pihatöitä, retkiä, leffaa"	normaaleita asioita	
"aluksi tiivistä, nyt harvinaista herkkua"	vähentyminen	Tapaamiskertojen muutos
"soittelu puolin ja toisin"	soittelu	

Taulukko 2: Yhteistyön rakentuminen ja yhdessä tekeminen

Pelkistetty ilmaus	Luokka	Yläluokka
"uskaltaa näyttää tunteet"	avoimuus	Positiivisuus
"hän saa minulta kaiken huomion"	huomioiminen	
"kolmannen sukupolven edustajan tiedot"	aikuisia ympärille	Elämäntilan laajentuminen
"saanut kokeilla monia asioita"	uusia kokemuksia	

Taulukko 3: Lapsen kasvu ja kehitys

Pelkistetty ilmaus	Luokka	Yläluokka
"tarvis jonkun joka tavoitettavissa"	vakituinen työntekijä	Raha
"erilaisia ryhmiä ja tekemistä"	toiminnan laajeneminen	
"ihmisiä tulossa, jos saisi tietoa asiasta"	tiedonpuute	Tiedottaminen
"mukana olevien seuranta"	yhteydenpito	

Taulukko 4: Mummila-toiminnan kehittämistarpeet

6 TUTKIELMAN TULOKSET

6.1 Toimintaan lähtemisen taustat ja syyt

Taustoissa ja syissä toimintaan lähtemiselle ilmeni neljä erilaista kokonaisuutta. Vastauksissa yhtenäistä oli se, että jokaisella oli uusi vaihe elämässä, jolloin he kaipasivat asioiden muuttumista. Ihmisillä on yleensä tekemisilleen aina jonkinlainen syy, mikä saa heidät viemään asioitaan eteenpäin. Tietyille asioille ja tapahtumille on monesti elämässä looginen aika ja se tulee yleensä näkyviin sen hetkisestä elämäntilanteesta. Suurimpana yhteistekijänä toimintaan mukaan lähtevillä on ollut elämäntilanteen muutos, kuten eläkkeelle siirtyminen tai yksinhuoltajaksi jääminen. Lapsilta puuttui suhde isovanhempiin ja kummimummeilla ei ollut omia lapsenlapsia. Lasten isovanhemmat asuivat kaukana tai lapsilla ei ollut yhteyttä lähellä asuviin isovanhempiinsa. Kummimummit ovat monesti taustoiltaan eläkkeellä olevia ja yksineläviä ja he ovat halunneet jakaa elämäänsä muille. Eläkeläiset ovat nykypäivänä niin hyväkuntoisia, että heillä on voimavaroja antaa aikaansa muillekin ihmisille kun vain itsellensä.

”...lapsi oli puolivuotias ja sit tota mun äiti asu kaukana ja kaikki sukulaiset kaukana ja tota mä yritin saada kaupungilta jonkinlaista, tai kaupungilta kysyinkin, että miten mä saan niin ku jotain tukea.”

”Elämä sellasta uus vaihe vaan ku mul sitte aikaa, että se oli se idea.”

Syyt toimintaan lähtemiseen pystyttiin jakamaan kahteen luokkaan. Toiset mukaan lähtijöistä kaipasivat elämäänsä kolmen eri sukupolven yhteistyötä, kun taas toisena luokkana haastattelussa tuli esille vanhempana jaksaminen. Perheissä kaivattiin kolmannen sukupolven edustajaa, jotta lapset saisivat käytännön kokemusta vanhemman väestön kanssa toimimisesta sekä yhden tärkeän henkilön lähipiiriinsä lisää. Kummimummeilla tämä kolmen sukupolven yhteistyön tarve näkyi siinä, ettei heillä ollut omia biologisia lapsenlapsia. Äidit kaipasivat aikaa itselleen, jotta jaksaisivat arjen keskellä. Kummimummeilta halu lähteä toimintaan näkyi siinä, että he olivat nähneet väsyneitä vanhempia, jotka purkivat uupumustaan lapsiin.

Kummimummien syyt lähteä toimintaan mukaan jakautuivat eri näkökulmiin, vaikka näkökulmia yhdisti se, että he halusivat käyttää aikaansa hyödyksi. Niin kuin elämässä yleensäkin niin ihmisillä ajatukset eroavat: toiset näkevät asiat toisten ihmisten hädän kautta, kun taas toiset miettivät asiat oman itsensä kautta. Toisille toiminta on harrastus muiden joukossa, kun taas toiset miettivät asiaa äidin jaksamisen kannalta sekä halua helpottaa heidän kiireistä arkeaan. Kuitenkin jokaisella toimintaan mukaan lähtevällä oli yleisten syiden lisäksi myös itsekäitä syitä, joita tuli esille haastateltavien vastauksista.

”Mä kuljeskelin tuolla Itä-Keskuksessa ja mä näin siellä sellasia rattaita työntäviä äitejä ja isiä, ja ne oli niin kiukkusii ja lapset oli kiukkusii. Mä ajattelin, että pitäs olla joku paikka viedä lapset jotta vois ite hengähtää ja jaksais sit hoitaa paremmin.”

”Mulla on kyllä hirveesti harrastuksia ja tää on yksi puoli.”

Yksinhuoltajaäidit ovat yleisesti ottaen kiireisiä ja oman ajan saaminen arjen keskellä on hyvin haastavaa. Äideillä oli monta eri syytä hakea kummimummia lapselleen. Syissä näkyi lapsilähtöisyys, mutta myös huoli äidin omasta jaksamisesta. Huoli äidin omasta jaksamisesta näkyi esimerkiksi äidin pyrkimyksenä saada tukea ja apua kaupungilta ennen Mummila-toimintaan lähtemistä. Osa kummimummeista toi kummissuhteen alkuvaiheessa esille haluaan olla lapsenvahteina, vaikka äidit halusivat kummimummeilta muutakin kun vain lapsen vahtimista.

”Et saisin tätä omaa aikaa...”

”Mummilla oli jotenkin sellanen kuva, että ihan silloin alussa hän aika hankasti sano mulle että pyydä vaan jos tarviit apua tai pyydä vaan lapsenvahdiks jos haluat apua, kyllä mä tulen hoitamaan lapsia jos tarviit. Sit mä sanoin hänelle, että ei se oo idea, että mä nyt haluan susta lapsenvahtia vaan mä haluan susta niin ku semmosen mummihahmon.”

Äideille tärkeintä oli se, että he saivat lapsien elämään kolmannen sukupolven edustajan, joka olisi lähempänä lapsen jokapäiväistä elämää kuin mitä lapsen biologiset isovanhemmat ovat. Äidit näkivät tämän kolmannen sukupolven edustajan myös tärkeänä tukijana itselleen, ja ovat haastattelujen perusteella kiitollisia siitä, että ovat saaneet enemmän aikaa itselleen kummimummien auttamisen kautta. Äidit kaipasivat myös ihmisiä ympärillensä, sillä yksinhuoltajana ja eri paikkakunnalla sukunsa kanssa asuva kamppailee arjen keskellä yksin lasten kanssa.

”Mulla on hirveen tiiviit välit mun vanhempain, mutta kun matka on niin pitkä niin tavataan neljä kertaa vuodessa ja tota halusin kuitenkin siihen arkeen sitä vanhempaakin väkee sitten meidän perheen tueksi.”

”...mä olin niin epätoivonen, kun mulla ei ollu omia lapsenlapsia.”

6.2 Äitien ja kummimummien odotukset kummiudelle

Toimintaan lähtemisen syissä ei tullut ilmi, että kukaan olisi lähtenyt toimintaan mukaan isoilla odotuksilla tai toiveilla. Kaikki olivat pystyneet pitämään toiveensa toiminnan suhteen asiallisina ja perusteltuina. Kummimummit rajasivat toiveensa enemmänkin siihen, että perhe asuu mahdollisimman lähellä, kun siihen että millainen lapsi olisi kyseessä. Kummimummeilla oli myös halu seurata lapsen kasvua ja kehitystä, koska heillä ei ollut toimintaan lähtiessä omia lapsenlapsia.

”...onhan se kiva niin ku seurata tota lastaki ja lasten etenemistä, kuinka kasvaa ja mitä niille tapahtuu. Kaikki kun mennään kouluun ja nää, koska ku mulla ei oo tätä puolta kun en o itse kokenut ja vähän koen sitä mitä se on kun lapsi kasvaa.”

”Mä sanoin et 4-7 -vuotias tyttö tai poika ei oo väliä kunhan oli Itä-Helsingin alueelta sen takia et se yhteydenpito on helpompaa.”

Äitien toivomuksissa näkyi kummimummien läsnäolon merkitys ja pieni apu oman kiireisen arjen keskellä. Äidit toivat esille, sen olleen tärkeää, että kemiat ja elämänarvot olivat kummimummien ja perheiden välillä mahdollisimman samansuuntaiset ja näin välttyttäisiin konflikteilta.

”Sehän siinä jännitti, kun kuitenkin itellä on tietynlaiset arvot ja tietynlaiset vakaumukset niinku takana niin mä tarkkaan myöskin halusin, että mummillä ois samanlainen vakaumus ja elämäkatsomus, kun mulla ettei sitten tuu ristiriitoja.”

6.3 Yhteistyön käynnistyminen ja suhteen syntyminen

Useimmilla yhteistyö käynnistyi ensin tapaamisella ilman lasta. Lapsen poisjättämistä ensimmäisestä tapaamisesta perusteltiin muun muassa sillä, ettei lapselle tulisi pettymyksiä jos yhteistyöstä ei tulekaan mitään. Äidit ovat ensiksi ottaneet kummimummeihin yhteyttä ja jotkut äidit ovat kertoneet aika avoimesti omista taustoistaan. Ensimmäisillä tapaamisilla tutkittiin puolin ja toisin myös sitä, että onko kummimummin ja äidin kemiat ja toivomukset sellaiset, jotta yhteistoiminta olisi mahdollista.

”Ja mä tota soitin sitten mummillle ja kerroin meiän taustasta ja kerroin myös niistä luurangoista siellä kaapissa...”

”Ensinhän me tavattiin äidin kans kahdestaan ilman lasta ja hänellä oli lista mitä hän teki kysymyksiä ja mulla oli lista ja ne oli niin ku yhtenäiset.”

Jokaisessa haastattelussa tuli esille ongelma siitä millä nimellä kummimummia kutsuttaisiin. Jokainen kummimummi ja äiti olivat miettineet asiaa jonkin verran jo ennen ensimmäistä tapaamista. Jotkut haastateltavista olivat pohtineet sitä kutsutaanko kummimummia mummiksi vai hänen omalla nimellään. Mitä läheisempi suhde kummimummin ja perheen välillä tuntui olevan, sitä useammin kummimummia on kutsuttu mummiksi. Myös joillakin kummimummeilla oli vahva mielipide siitä millä nimityksellä he haluavat itseään puhuteltavan. Nimityksellä ei lopulta tuntunut olevan sen suurempaa merkitystä, koska lapset näkivät kuitenkin sen eron, että kummimummi ei ole biologinen mummi vaan vain ystävämmi.

”...On sillä tavalla, että alussa vähän sitä, että miten sitä puhutellaan, et onks se sit mummu ja sit tavallaan ei uskaltanu alussa sitä mummu sanaa käyttä, kun ei tienny et tuleeks se niin ku toimii ja miten se tulee jatkuu se juttu, koska sit ois hirvee pettymys tullu kun mummu hävii nyt yhtäkkiä kuvioista. Ja jälkeensä sit on vähän niin kun vaikee puhutella enää mummona.”

”... He halus sanoa mua heti mummiks ja mä en hyväksynyt sitä kun mä en ollut biologinen mummi...”

Suhteen syntyminen on aina monen tekijän summa, kun on kyse toisille vieraista ihmisistä. Yleensäkin suhteiden syntymisessä aloitetaan tutustumisvaiheella, jolloin tunnustellaan ilmipiirin ja kemioiden yhteensopivuutta. Aluksi äiti oli aina tapaamisissa lasten mukana, mutta ajan kanssa ja lapsen kasvaessa tapaamistilanteet ovat muuttuneet. Joillakin haastatelluista suhde on ollut heti alusta asti hyvä, kun toisilla taas se on vaatinut hieman enemmän ponnisteluja. Suurimmassa osassa perheistä lapsi käy nykyään yksin tapaamassa kummimummiaan, mutta joskus myös äiti on tapaamisissa edelleen lapsen mukana. Kuitenkin tärkeintä on ollut, että hyvä suhde on muodostunut nimenomaan kummimummin ja lapsen välille. Osa lapsista saattaa jo itse ottaa yhteyttä kummimummiin ilman, että äiti toimii suhteen välikätenä.

”Aluks oltiin tietenkin niin, että tutustuttiin ensin yhdessä... Ja sit vähitellen rupesivat ottamaan myös lapsia ihan heille kylään.”

”Mä ite toivoin sitä, että se suhde ois myöskin sitä että mä puuttusin siitä välistä, että he voisivat luoda sen suhteen suoraan toisiinsa. Ja se toimi kyllä se ja se syntyi se suhde.”

Suhteen tiivyydestä oli jokaisella erilaisia odotuksia ja toiveita toimintaan lähtiessä. Osa on joutunut pettymään, koska olisi toivonut tiiviimpää suhdetta ja toiset taas ovat todella tyytyväisiä kummisuhteeseen. Alkuaikoina kummimummit ja perheet olivat tiiviimmin yhteydessä, koska lapsetkin olivat pienempiä. Pienperheyhdistyksen puolelta oli kehoitettu alussa tapamaan tiiviimmin, jotta suhde lähenisi ja pysyisi. Alkujaan monet olivatkin tätä kaavaa noudattaneet, mutta ajan kanssa se on jäänyt pois, koska se ei tuntunut sopivalta heidän luonteesensa ja arkensa aikatauluihin.

”Ja sillo alkuu suositeltiin et tavattas kerran viikossa vähintään et se laps oppii tuntee ja muistaa sen mummin. Alkuun me saatettiin tavata kolmeki kertaa viikossa tarpeen mukaan mutta tota nyt se on harventunu.”

”Aluksi, kun lapset oli pienempii niin nähtiin jopa viikottain tai noin parin viikon välein.”

6.4 Kummimummin ja lapsen suhteen muuttuminen

Nykyisin suhteet ovat muuttuneet lasten kasvaessa ja useissa suhteissa elämäntilanteen muutokset ovat ajaneet perheitä ja kummimummeja erilleen. Monilla on ollut muutoksia elämässään, kuten muuttoa paikasta toiseen ja muutoksia omassa terveydentilassaan. Näkemisen vähentyessä yhteyttä pidetään useimmiten puhelimitse. Kenelläkään ei ollut kuitenkaan jäänyt yhteydenpito kokonaan pois.

”Sanotaanko, että kerran kuussa suunnilleen ehkä nähdään, mutta todellakin soitellaan viikoittain jomminkumminpäin.”

”Ja nyt hän on iso poika ja hän roikkuu minussa ja meillä on siis niin ihana suhde, mutta kun mä oon niin kaukana niin mä sanoin et mä en sit sitoudu niin tiivistä yhdessä...”

Myös lasten murrosikä on tuonut haasteensa kummimummien ja lapsen suhteisiin, sillä kaikilla kummimummeilla ei ole ollut aiemmin kokemusta lasten murrosiästä, joten silloin he voivat kokea itsensä epäonnistuneeksi suhteessaan lapseen. Elämäntilanteiden muutokset tietenkin heijastuvat myös kummimummin ja lapsen suhteessa, ja sen johdosta suhde kummimummin ja lapsen välille on jouduttu muodostamaan uudestaan.

”Mutta sen olen huomannut, että ihan pikkasen on nyt sitten vähentynyt tää meidän, että ihan yhtä hanakasti ei oo enää ottanu lapsia ilman mua mukaan. Että ilmeisesti jännittää heitä sitten niin se, että mitenkä neiti käyttäytyy.”

6.5 Kummimummin roolit ja tehtävät

Kuva kummimummina olost on laaja. Jokaisella ihmisellä on ollut omat toiveensa ja tapansa ja käsityksensä siitä mitä kummimummius pitää sisällään. Kummimummit ovat auttaneet äitejä myös normaalin arjen pyörittämisessä mm. tarjoutumalla lapsenvahdiksi ja hakemalla lapsia päivähoidosta. Tärkeää on ollut, että kummimummit tekevät lapsen kanssa ihan tavallisia asioita, eikä äideilläkään ole ollut tekemisien suhteen suuria odotuksia. Tekemiset ovat tietenkin muuttuneet lapsen kasvaessa ja mielenkiinnon kohteiden muuttuessa. Tekeminen on yleensä muodostunut kummimummin, lapsien ja äidin toiveista sillä kaikkia on kuunneltu ja asioista yhdessä sovittu.

”Mitä vaan voi keksii niin ne on tehnyt. Ja on ollu heidän omia ideoitaan ja on ollu mun ideoita ja ehdotuksia. Ja joskus on sitten lapset sanonut, että joo ei sinne, mennään mieluummin tonne. Että hyvin kuunnellaan sitten. Tosi luontevaa kaikki. Ihan kun mummi ikään tekee lasten kanssa.”

Haastatteluissa nousi usein esille, kuinka tärkeätä ja antoisaa kaupunkilaislapselle oli päästä kokemaan oikeata mummolan maailmaa omakotitaloineen ja pihatöineen. Tämä kokemus kun on jäänyt monilta lapsilta kokonaan näkemättä. Kummimummit opettavat lapsille ihan arkielämän taitoja tavatessaan, mm. ruoan laittoa ja kortin peluuta. Kummimummit mahdollistavat äideille myös omaa aikaa ottamalla lapsia luokseen muutamaksi tunniksi ja joskus jopa yökylään. Jotkut kummimummeista olivat kummilastensa kanssa käyneet myös Pienperheyhdistyksen järjestämissä toiminnoissa kuten esimerkiksi leireillä ja satusunnuntauissa.

”...Se oli kaikkein parasta, kun lapset kävi heillä ja puuhasivat siellä mitä tahansa soittivat harmonia tai piirtelivät tai kasvimaahan oli se suosikki. Pääsivät pihalle puuhaamaan ja tekemään kaikkea ihanaa.”

”Et jotenkin se tavallinen, turvallinen perhearki on ollu se mikä on lapsille jäänyt vähintään yhtä hyvin mieleen kun ne retket.”

Osalla kummimummeista oli ollut isot haaveet kummiuteen lähtiessä siitä mitä tärkeinä pitämäänsä asioita ja taitoja he halusivat siirtää lapsille. Kummimummeilla oli toiveita yhteisen tekemisen suhteen, ja ne olivat jo valmiiksi mietittyinä. Välillä koettiin pettymyksiä sillä te-

keminen ei ollut lapselle välttämättä mieluista tai edes luonteeseen sopivaa. Osa kummimummeista menee täysin lapsen ehdoilla ja tekevät asioita, jotka eivät tunnu heille itselleen mieluisilta.

*”Varmaankin sanoin just noi et mä oisin sitä musiikkia mielellään halunnu...
Mä oon yrittäny opettaa lapsia laulamaan, kun mä olen itse laulanu nii...”*

”No niitä lapsen leikkejä, jotain sellaisia piiloleikkejä, mutta aikaa tai sit ajetaan takaa toisiamme. On sellanen pölyhuiska ja sillä koskee ja sit jää ja joutuu sit juoksee takaa perässä. Semmosta lajia. Ja sit mä oon tiettenkin ollu koira. Se on ihan kamalaa olla koira ja jota lapsi sitten talutti. Se on ihan hirvee leikki, kun pitää kävellä kontillaan.”

6.6 Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen äitien ja kummimummien kertomana

Haastateltavat miettivät sitä miten paljosta lapset olisivat jääneet paitsi ilman tätä kummimummin ja lapsen välistä suhdetta. Haastatteluista kävi ilmi, ettei kummimummi ollut kovin suuri osa kaikkien perheiden elämää, mutta ainakaan mitään negatiivista lapsi ei ollut suhteesta saanut. Joillekin lapsille ja kummimummeille taas on muodostunut hyvin läheinen suhde, joka on tärkeä osa lapsen elämää. Lapset ovat kummimummin kautta tavanneet ja tutustuneet uusiin ihmisiin ja samalla laajentaneet elämänpiiriään. Uusiin ihmisiin tutustumisen lisäksi lapset ovat myös saaneet paljon uusia kokemuksia, sillä he ovat kokeilleet monia asioita mitä he eivät olisi päässeet kokemaan ilman kummisuhdettaan.

”... Eihän tästä missään nimessä mitään negatiivista oo saanut, kaikkihan on ihan positiivista kaikki uudet ihmissuhteet ja kaikki tapahtumat ja noi leirit ja tommoset.”

”Ei se niin ku mikään hirveen merkittävä asia hänen elämässään, mutta totta kai se on yks osa- alue.”

”Niin uusi ihminen ja siinä sen mukana tulee taas uusia ihmisiä kun käy erilaisissa jutuissa ja tapahtumissa ja...”

Haastatteluissa tuli esille, että kummimummien lapsen arjessa mukana oleminen tuo samalla lapselle turvallisuuden tunnetta, koska lähipiirissä on yksi turvallinen aikuinen lisää. Äidit korostivat aikuissuhteiden merkitystä lastensa elämässä ja sitä, että lapsi saa tapaamisilla aikuisilta täyden huomion. Lapset ovat ottaneet kummimummit osaksi elämäänsä ja haluavat

jakaa tärkeitä asioita heidän kanssaan ja kertoa saavutuksistaan heille. Kummimummin läheisyys lapselle näkyy myös siinä, että lapset uskaltavat näyttää kummimummeille myös negatiiviset tunteensa kiukuttelemalla.

”Se viikottainen tai joka toisviikkoinen tapaaminen niin kyllähän sen näkee miten ne nauttii toisistaan.”

”Mut sillon kun hän on mun kans, me ollaan kahdestaan hän saa multa sen kaiken huomion, että meidän suhde on niin hyvä.”

”...hän tuli näyttää mulle ensimmäisen koulukirjan ja se oli mulle oikee semmonen. Ja halus näyttää et hän osaa lukee ja laskee. ”

”Siitäkin näkee sen turvallisuuden, että ne uskaltaa kiukutella niille ja uskaltaa sanoo vastaan niille, uskaltaa näyttää ne tunteet.”

Äideille on tärkeitä, että lapset ovat saaneet itselleen isovanhemman, joilta tulee paljon sellaista tietoa, mitä lasten omat vanhemmat eivät osaa lapsilleen kertoa. Lapsilla on mahdollisuus opetella kummimummin kanssa ollessaan myös sitä millä tavalla vanhempien ihmisten kanssa toimitaan ja millä tavalla heitä kohtaan käyttäytyään.

”Monia kokemuksia olisi jäänyt kyllä lapsilta kokematta sen seuraavan sukupolven kanssa. Kyllähän lapsen kehityksen kannalta on ollut ihan oleellista, että ne oppii käyttäytymään vanhempia ihmisiä kohtaan ja miten suhtaudutaan ja mitä vanhemmat ihmiset voi tehdä ja mitä ne ei voi tehdä.”

”... Kyllähän nää kaikki vuodet tässä lapsuudessa ja teini- iässä rikastuttaa elämää koko ajan. Nehän tuo koko ajan sitä historiaa ja tunnetta.”

6.7 Kehittämistarpeet Mummila- toiminnassa

Haastateltavat antoivat mielellään palautetta Mummila- toiminnasta. Useampi haastateltavista piti huonona sitä, ettei resursseja ole tarpeeksi ja sen takia myös tiedotuspuoli on jäänyt vähäiseksi. Palautetta annettiin myös siitä, ettei Mummila-toiminnalla ole kokopäiväistä työntekijää, joka ottaisi päivittäiset asiat hoitaakseen.

”Niin että ei sais olla niin kun niin pitkiä aikoja, se sitten niin kun vieraannuttaa tätä, kaikkia niitä ihmisiä toisistaan.. täällä pitäis olla koko ajan jonkun ihmisen kokoaikaisesti.”

Haastatteluissa tuli ilmi, että haastateltavat olivat saaneet tietoa toiminnasta eri lähteiden kautta. Äidit olivat saaneet Mummila-toiminnasta tietoa silloin, kun he olivat hakeneet yksinhuoltajaperheille suunnattuja palveluita esimerkiksi kaupungilta ja Pienperheyhdistykseltä. Kummimummit olivat nähneet toiminnasta ilmoituksia lehdissä, mutta kertoivat, että tiedottamisessa käytetään kuitenkin enemmän puskaradio- menetelmää ja tämän takia tiedottaminen ei ole kovin varmaa heidän mielestään. Haastateltavat näkevät kuitenkin, että ihmisillä olisi halu auttaa, mutta kun he eivät saa helposti tietoa toiminnasta niin eivät myöskään tule toimintaan mukaan. Mummila-toiminnan tiedottaminen on rahan puutteen takia heikkoa niin kuin muissakin pienemmissä järjestöissä.

”Ja sit samaan aikaan sattuu olemaan lehdessä, että haettii niinkun mummeja ja ukkeja ja oikeesti se oli se sykäys et sit mä niin ku soitin sinne et mä en o pyrkimäs mummiksi vaan oon hakemassa sellasta.”

”...mä näin kirkko- ja kaupunkilehdessä, että tämmöstä kummitoimintaa”

”Että jos se menee vaan suusta suuhun menetelmällä niin ei se oikein. Samanlailla kun on tää Mummila kun meillä on näitä kursseja ettei oo enempää hakukkaita. Luulis että olis. Se tieto ei vaan mene perille, että olis tämmöstä.”

Tiedottamiseen liittyy myös yhteydenpito Mummila-toiminnassa jo mukana oleviin henkilöihin. Haastatteluissa tuli esille, että haastateltavat toivoivat Pienperheyhdistyksen kartoittavan enemmän toiminnassa mukana olevilta, mitä heille tällä hetkellä kuuluu ja tarvitsisivatko he tukea jossakin asiassa.

”Täällähän tää tiedotuspuoli on aika heikkoo. Kun ei osata, kun tiedottaminenhan on hirveen vaikeeta ja sit kun ei ole resursseja tähän.”

”Tällänen tavallaan seuranta, että Pienperheyhdistys vaikka vaatisi perheitä vuosittain laittamaan jonkinlaisen kirjeen, että miten meillä on mennyt. Kyllä he aluksi sanoivat, että jos on ongelmia niin ottakaa yhteyttä. Mutta kun ei ole ollut mitään ongelmia niin... Pienperheyhdistys on niin kun jättänyt vähän niin kun oman onnensa nojaan meidät tässä sitten..”

Haastateltavat toivat esille paljon toiveita toiminnan tarjoamiseen liittyen. Kummimummit mainitsivat useasti siitä, että he haluaisivat enemmän lapsen kanssa yhdessä tekemistä. Myös äidit toivoivat, että Mummila-toiminta tarjoaisi enemmän yhteisiä tapahtumia lapsille ja kummimummeille. Toiminnassa pitäisi ottaa huomioon laajemmin eri-ikäisten lasten kiinnostuksen kohteet ja tarjota toimintaa sen mukaan, koska osa lapsista on jo murrosikäisiä ja toiminta on suunnattu enemmän pienemmille lapsille esimerkiksi satusunnuntain muodossa. Kiitosta tuli siitä, että toiminta on maksutonta. Kaikilla ei kuitenkaan ollut rahaa osallistua Pienperheyhdistyksen maksulliseen toimintaan, vaikka toiminta pyritään pitämään edullisena. Joidenkin haastateltavien mukaan retkimaksut olivat kuitenkin liian kalliita heille.

”Ja siis tämmönen yhteinen tekeminen, yhteiset tapahtumat, yhteiset kokemukset joissa ois muitakin mummeja ja lapsia semmost ois musta Pienperheyhdistyksen puolelta.”

”...kun ilmaseks saa niin täytyy olla tyytyväinen siihen mitä saa...”

”...mä en pysty osallistumaan mihinkään retkiin tai mihinkään, koska ne maksaa kuitenkin sen verran.”

Äidit eivät kaivanneet itselleen mitään toimintaa Mummilan kautta. Äidit olivat vapaa-ajalla hyvin kiireisiä, joten he eivät kokeneet ehtivänsä käymään missään yhteisissä tapahtumissa. Enemmän he korostivat kummimummien ja lasten yhteisen toiminnan tärkeyttä, sillä uskoivat, että he itse kokevat lastensa kanssa tarpeeksi asioita.

”Mul menee aika niin kun omiin kuvioihin, et ei mulla oo sellasii intressejä, et mä rupeisin täällä käymään jossain jutuissa.”

6.8 Yhteenveto tuloksista

Tutkielman tuloksista lyhyesti voidaan sanoa, että kaikilla haastateltavilla oli jonkinlainen elämäntilanteen muutos omassa elämässään. He kaipasivat lisää asioita elämäänsä, mutta huomasivat sen, että avun antamisella ja tuen saamisella on myös yhteiskunnallista tilausta. Kolmen sukupolven merkitys oli jokaiselle perheelle suuri ja äidit tiedostivat isovanhemmuiden tärkeyden lapsen elämässä. Sekä kummimummit että äidit kokivat, että juuri normaalin arjen jakaminen yhdessä kummimummin kanssa oli lapsen kasvulle ja kehitykselle ensiarvoisen tärkeää. Lapselle tärkeiden asioiden jakaminen tutun ja turvallisen aikuisen kanssa on positiivinen voimavara lapsen elämässä, vaikka haastateltavien mukaan suhteet ovat muuttu-

neet etäisimmiksi lapsen kasvaessa. Tärkeää kuitenkin on, että lapsella on turvallisia aikuisia ympärillään, joihin turvautua mahdollisesti myöhemmin elämässään.

Yllättävänä asiana haastatteluista nousi esille se, että toimintaan mukaan lähtevillä ei ollut suuria odotuksia toiminnan suhteen, mutta haastatteluissa he huomasivat paljon asioita, joita toiminnassa voitaisiin kehittää. Eniten kehitettävää löytyi tiedottamiseen liittyen, sillä Mum-mila- toiminnasta ei haastateltavien mukaan tiedoteta tarpeeksi mediassa. Kummimummeille olisi kuitenkin tilausta, koska lapsen suhteet biologisiin isovanhempiinsa ovat usein etäiset tai olemattomat. Kummimummit saavat toiminnan kautta tuntea itsensä tärkeäksi tehdessään hyödyllistä työtä muiden hyväksi, mutta kummimummit kaipasivat myös puuttuvaa lastenlasta elämäänsä ja sen takia lähtivät toimintaan mukaan.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa pyrimme tuomaan julki tutkielmamme luotettavuuteen liittyviä riskejä, joita erityisesti haastatteluissa otimme huomioon. Eettisyys oli tärkeä osa työtämme. Juujärvi, Myyry ja Pessa (2007: 10- 11) painottavat myös, että eettinen toiminta nähdään tärkeänä osana nykyajan ammatillista asiantuntijuutta. Eettisyyteen kohdistuvat odotukset pohjautuvat työelämän haasteesta, mutta heijastuvat myös koulutukselta asetettuihin odotuksiin. Tuomme myös esille tulosten pohdintaa. Tulosten pohdinnassa käsittelemme tulokset tutkimusjärjestyksessä.

7.1 Tulosten pohdinta

Olemme jakaneet johtopäätökset ja pohdinnan niin, että ensimmäiseksi käsittelemme taustaa ja syitä, eli minkä takia toimintaan on lähdetty mukaan. Tämän jälkeen käsittelemme yhteistyön rakentumista ja yhdessä tekemistä lapsen kanssa, jonka jälkeen päätämme pohdinnan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen ja toiminnan kehittämistarpeisiin, joita haastatteluissa nousi esille.

7.1.1 Syyt Mummila-toimintaan lähtemiseen

Aineistosta nousi esille se, että syitä toimintaan lähtemiselle oli monta. Toisilla syyt olivat enemmän itsekkäät, kun taas toiset lähtivät mukaan auttamisen halusta. Hakkarainen & Syrjänen (2004: 21- 23) kertovat vapaaehtoistoimintaan lähtemisen tapahtuvan monesti ihmisillä tilanteessa, jolloin elämäntilanteen muutos on meneillään. Vapaaehtoistyöhön lähdetään, jotta ihminen saisi sisältöä ja muutosta elämäänsä sekä viedäkseen elämässään tärkeiksi kokemaansa asiaa eteenpäin. Asia voi myös olla yhteiskunnallisesti ajankohtainen asia johon henkilö haluaa vaikuttaa omalla vapaaehtoistoiminnallaan. Tuloksista selvisi, että kummimummit lähtivät vapaaehtoistoimintaan mukaan, koska näkivät yhteiskuntarakenteen muutoksen ja yksinhuoltajaperheiden hädän, mutta myös halusta saada omaan elämäänsä uusia kokemuksia. Sosiaalialan ammattilaisina näemme, että vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen on hyvä tapa eläkeläisille pitää itsensä yhteiskunnassa mukana ja samalla antaa apua sekä jakaa iloa toisille ihmisille.

Nyky- yhteiskunnassa on paljon yksinhuoltajaperheitä ja lasten isovanhemmat asuvat kaukana. Kummimammeilla puuttui myös omat lapsenlapset ja toiminnan kautta he odottivat saavansa itselleen sellaisen. Yhä useampi vanhus on yksinäinen, mutta hyväkuntoinen. Vapaaehtoistoiminta on monelle mahdollisuus auttaa muita, mutta myös saada päivilleen sisältöä ja

sosiaalisia suhteita elämäänsä. Vapaaehtoistoiminta voi myös estää vanhusten erakoitumista ja yksin kotiin jäämistä. Toiminnan kautta ihminen voi tuntea vanhoilla päivillään itsensä tärkeäksi ja hyödylliseksi. Itsensä tärkeäksi kokeminen auttoi kummimummejakin jaksamaan toiminnassa mukana, vaikka toiminta osoittautui välillä yllättävän rankaksi. Vapaaehtoistoiminnassa koettiin tärkeäksi nimenomaan toisten vapaaehtoisten tuki ja kokemusten jakaminen yhdessä muiden kanssa. Koulutus ennen kummimummiksi ryhtymistä koettiin tärkeäksi ja se valmisti vapaaehtoiset tulevaa tehtävää varten. Myös lasten äideistä oli ollut suuri tuki vaikeiden hetkien keskellä, koska kummimummit olivat pystyneet keskustelemaan asioista lasten äitien kanssa. Koulutus ja vertaistuki ovat asioita, joihin vapaaehtoistoiminnassa on aloitettu kiinnittämään huomiota enemmän viime vuosina. Tämä on hyvä, koska koulutus ja vertaistuki auttavat vapaaehtoistyöntekijöitä jaksamaan paremmin, ja he pystyvät näin keskustelemaan työssä kohtaamistaan asioista jonkun kanssa ja saamaan tarvittaessa tukea.

Äideille tärkeä syy toimintaan lähtemiselle oli tuen saaminen itselleen ja lapselle. Tärkeäksi nähtiin oman ajan saaminen itselle ja kolmannen sukupolven edustajan saaminen lapsen elämään. Yhteiskuntarakenteen muutoksen vuoksi lasten omat isovanhemmat asuivat kaukana tai eivät olleet lapsen elämässä mukana. Tämän takia äidit halusivat tarjota lapselle mahdollisuuden saada lähelleen kolmannen sukupolven edustajan. Sihvolan ym. (2003: 14- 15) mukaan vapaaehtoistoiminnalle on tällä hetkellä vankka sosiaalinen tilaus. Lapset tarvitsevat yhä enemmän aikuista olemaan läsnä ja lähellä, jonka kanssa lapset voivat jakaa arkipäivän ilot ja surut. Varsinkin yksinhuoltajavanhemmat ovat valtavan kiireisiä eivätkä aina ehdi antamaan lapselleen niin paljon aikaa, kun hän ehkä tarvitsisi. Myös vanhemman väsymys kiireiden keskellä kertoo siitä, että lapsilla olisi hyvä olla myös muita läheisiä aikuisia ympärillään. Huoli vanhempien jaksamisesta lapsiperheissä on yhä enemmän esillä sosiaalialalla ja tähän pyritään kiinnittämään huomiota ennalta ehkäisevän työn avulla. On nähty, että pienikin tuki lapselle ja vanhemmalle voi auttaa vanhempia jaksamaan vaikeimpien kiirevuosien yli.

Alussa toiveet toimintaan lähtevillä olivat maltilliset ja tuntui, että he lähtivät toimintaan mukaan enemmänkin kokeilumielessä. Jokaiselle oli kuitenkin joitakin ajatuksia, mitä he kaipasivat toiminnalta. Tuloksista päätellen jotkut kummimummit olivat pettyneitä siihen mitä olivat saaneet. He olisivat toivoneet enemmän itsensä toteuttamista, eikä lapsi aina ollut odotuksien mukainen. Kummimummeilla oli haaveita siitä mitä he halusivat lapselle opettaa, mutta lapsi ei välttämättä ollut kiinnostunut kummimummin kanssa samoista asioista. Osa kummimummeista meni täysin lapsen ehdoilla ja tästä syystä omat mielenkiinnon kohteet saattoivat jäädä lähes kokonaan sivuun.

Yllättävä havainto oli se, että toimintaan lähtiessä suuria odotuksia toiminnasta saamiseen ei ollut, mutta sitäkin enemmän tuntui olevan haaveita mitä haluaisi toiminnan kautta antaa lapselle. Ristiriitaista oli se, ettei odotuksia ollut paljon, mutta haastatteluissa tuotiin kuitenkin

kin paljon esille sitä, että kummimummit ja äidit olivat mielessään kuvitelleet millaista toiminta voisi olla. Aineiston pohjalta tuntuu siis siltä, ettei alussa ole keskusteltu paljoa toimintaan liittyvistä haaveista ja odotuksista ja ne ovat tämän myötä jääneet sivuun. Koska alussa näistä asioista ei ole puhuttu kynnys nostaa ne uudestaan esille on kova ja todennäköisesti tämän takia muutos melko mahdoton.

7.1.2 Yhteistyön rakentuminen perheen ja kummimummin välillä

Toimintaan lähtevät perheet ja vapaaehtoistyöntekijät olivat ennestään toisilleen tuntemattomia ja tämän vuoksi yhteistyö alkoi ensimmäiseksi tutustumisella ja tunnustelulla siitä voisiko suhde mahdollisesti toimia. Aluksi voi olla vaikeaa ottaa vieras ihminen osaksi elämäänsä ja varsinkin kun kyse on pienistä lapsista, jotka eivät välttämättä pysty käsittelemään ja ymmärtämään sitä, että jotkut ihmiset eivät jää pysyvästi heidän elämäänsä. Tämän takia äidit eivät halunneet ottaa lapsiaan ensimmäisille tapaamisille mukaan, vaan halusivat suojella heitä mahdollisilta pettymyksiltä. Suhteen muodostuessa lapsi totutettiin vähitellen jäämään yksin kummimummin luo. Monessa suhteessa nykyisin lapsi saattaa jo itse sopia tapaamiset kummimummon kanssa ja näin äiti puuttuu lähes kokonaan heidän suhteensa välistä. Tämä äidin puuttuminen suhteen välistä auttaa lasta itsenäistymään ja lapsi näkee, kuinka ihmis-suhteiden eteen pitäisi tehdä töitä, jotta ne pysyisivät. Myös biologisissa lapsenlapsi-isovanhempi-suhteissa on tapana, että jossakin vaiheessa lapsi rupeaa itse pitämään yhteyttä isovanhempiinsa, eikä lapsen vanhemmat enää ole tiedonvälittäjänä heidän välissään.

Käsitys isovanhemmasta tuo varmasti monelle lapselle mieleen pysyvyyden ja läheisyyden. Pulkkinen (2002: 161) vahvistaa väitteen mainitsemalla, että lapsen suhde isovanhempiin on sosiaalisen verkoston vahva side. Suhteet läheisiin ovat nykyään kohtalaisen hauraita ja se tuo myös oman jännitteensä Mummila-toimintaan. Kummimummien pysyvyys toiminnassa mukana saattaa olla joissakin tapauksissa haasteellista. Normaaleissa olosuhteissa lapsenlapsia ei valita vaan on tyydyttävä siihen mitä on saanut. Mummila-toiminnassa taas kummimummit voivat lopettaa suhteen, jos lapsi ei ole heidän toiveidensa mukainen. Haastattelemamme kummimummit ovat kuitenkin pysyneet toiminnassa mukana pettymyksistään huolimatta. Kummimummit mahdollisesti tuntevat samanlaisia velvoitteita, kuin biologisilla isovanhemmillakin on. He saattavat kokea moraalisesti vääräksi lähteä lapsen elämästä pois yhtäkkiä ja he ovat itse myös saaneet kaipaamansa lapsenlapsen ja kokevat vastuuta hänestä.

Yllätyksenä haastateltaville tuli se, ettei lapsesta aina muodostunut niin läheistä, kun oli odotettu. Ystävyyden ylläpitoon käytetään usein enemmän aikaa, kun kummin tapaamiseen. Yleensä kummi ja lapsi tapaavat vuoden mittaan aika vähän, jos sitä vertaa vaikka ystävyyden ylläpitoon käytettyyn aikaan (Sihvola ym. 2003: 31- 32.) Samoin kävi myös kummimummeille

ja lapsille, vaikka tapaamiset saattoivat olla alussa yllättävänkin tiivistä. Aineiston mukaan elämäntilanteissa tapahtuvien muutoksien vuoksi jokaisessa kummimummi- lapsi- suhteessa tapaamiset olivat huomattavasti vähentyneet alkuajoista verrattuna tämän hetkiseen tilanteeseen. Suurin syy tapaamisten vähentymiselle näytti tuloksien mukaan olevan lapsen kasvaminen ja murrosiän läheneminen. Monen haastateltavan mielestä syy oli varsinkin kavereiden tärkeyden lisääntyminen, joka vei aikaa kummimummin ja lapsen yhteisiltä tapaamisilta. Pulkkinen (2002: 161, 163- 164) mainitsee, että usein lapsen ja isovanhemman vuorovaikutus on tiiviimpää varhaislapsuudessa kuin lapsen tullessa murrosikään.

Murrosikä on monelle nuorelle antoisaa, mutta myös itsensä etsimisen aikaa. Kaverit ovat yhä tärkeämmässä asemassa ja vanhemmat ja sukulaiset jäävät vähemmälle huomiolle. Murrosiässä nuori kokee identiteettikriisin ja käytös ailahtelee ääripäästä toiseen. Vihan ja turhautumisen tunnetiloja on helpointa näyttää lähimmäisille ihmisille, koska tällöin voi olla varma, etteivät he hylkää. Kummimummien ja lasten suhteet ovat kestäneet jo useita vuosia ja kummimummit ovat joutuneet ottamaan vastaan myös lasten huonotkin puolet. Osalla kummimummeista ei ole mitään kokemusta murrosikäisistä nuorista, joten heillä ei ollut välttämättä välineitä kohdata tällaisia nuoria. Haastateltavien mukaan osa kummimummeista syytti itseään nuoren käytöksestä ja kokivat itsensä epäonnistuneiksi. Kummitoimintaan lähteviä kouluttaessa olisi siis hyvä käydä läpi lapsen ikävaiheet ja antaa kummimummeille välineitä kohdata ja käsitellä kaiken ikäisiä lapsia.

7.1.3 Kummimummin ja lapsen yhdessä tekeminen

Haastateltavat kokivat arkipäiväisen tekemisen tärkeäksi yhdessä lapsen kanssa. Äidit eivät ole vaatineet kummimummeilta lastensa viemistä hienoihin paikkoihin. Tärkeintä on ollut, että kummimummi on läsnä lapsen elämässä ja yhteisillä tapaamisilla vain lapsen käytettävissä, jotta lapsi on saanut yksilöllistä huomiota. Kummimummit ovat olleet myös äidille tuki arkipäivän tilanteissa, sillä hän on auttanut äitiä arjen pyörittämisessä. Ijäs (2004: 57- 60, 83- 85) mainitsee, että lapsen sairaustuessa lasta ei voi viedä päiväkotiin, jolloin isovanhemmat ovat monesti korvaamaton apu. Kummimummit ovat auttaneet monesti äitejä hakemalla lapsia päivähoidosta ja tarvittaessa hoitaneet lapsia heidän sairastaessa. Yksinhuoltajaäidit painiskelevat erilaisten ongelmien kanssa kuin kahden aikuisen perheet. Sen takia kummimummit ovat luultavasti omalla toiminnallaan helpottaneet äitienkin arkea. Kummimummeilla oli halu saada lapsenlapsi Mummila-toiminnan kautta, joten uskomme että tämä lapsenlapselle annettu aika ja äidin tukeminen arjessa pohjautuu sen kautta, että kummimummit pyrkivät toimimaan samalla tavalla kuin isovanhemmat yleensäkin. Kaikilla kummimummeilla tuntui olevan eniten perinteisen isovanhemman rooli, koska he halusivat tarjota lapsenvahtiapua ja opettaa lapselle normaalin arjen askareita.

Aineistossa tuli esille lapsen mielenkiinto maalaiselämää kohtaan. Lähes jokainen haastateltava mainitse lapsen mieluisimmaksi tekemiseksi vierailemisen kummimummin omakotitalossa tai kesäpaikalla. Iso pihapiiri ja siellä toimiminen oli kaupungissa koko ikänsä viettäneelle lapselle mieluisinta tekemistä. Ijäs (2004: 89- 92) sanoo, että perinteisesti ajatellaan mummolan sijaitsevan maalla, pihapiirin olevan iso sekä paljon metsää ympärillä. Haastattelemamme kummimummit eivät asu maalla, mutta lapset saavat kokea palan oikeaa mummolaa omakotitaloympäristössä. Omakotitalossa pihatöiden teko ja kummimummin auttaminen arkipäivän askareissa on lapsille hyvää ajanvietettä. Normaaliin arkeen kuuluvat askareet ovat myös lapselle hyvää kasvatusta ja itsenäistymistä tukevia. Lapsen on helpompaa tulevaisuudessa itsenäistyä ja hoitaa omia asioitaan, kun hän on saanut siihen roolimallin ja opastusta asioiden suorittamiseen.

Kummimummit ovat mielellään vieneet lapsia erilaisille retkille ja tapahtumiin. Kummimummit ovat kokeneet paineita siitä mitä he tekevät lapsen kanssa ja miten saada lapsi viihtymään. Varsinkin murrosikäisten lasten kanssa yhteisen tekemisen keksiminen voi olla hyvin haastavaa. Mielenkiinnon kohteet ovat erilaiset, kuin lapsena ja sama tekeminen ei tuotakaan samalla tavalla mielihyvää kuin aikaisemmin. Yleensä lapsille tärkeintä on kuitenkin normaali arki ja arkinen tekeminen. Ehkä kyse on miellyttämisen halusta ja pyrkimyksenä antaa lapselle vain parasta sekä paljon uusia kokemuksia. Miellyttämisen halua esiintyy varmasti biologisissa isovanhempi- lapsi- suhteissakin.

7.1.4 Mummila-toiminnan vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen

Kummi on lapselle auktoriteetti lapsen vanhempien ohella. Kummisuhde pohjautuu rehellisyyteen ja totuudenmukaisuuteen, mutta kummilla on myös vastuita ja veloituksia, jotka häviävät vuosien myötä. Suhteen ei pitäisi silti antaa kiihtyä. (Sihvola ym. 2003: 44- 45.) Vaikka lapsen ja kummimummin suhteet olivat aineiston mukaan etäänntyneet vuosien mittaan, silti kukaan ei kokenut, että suhteella olisi ollut mitään negatiivista vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen. On ihan luonnollista, että lapsi suuntautuu kasvaessaan enemmän oman ikäistensä pariin, mutta tärkeää silti on, että kummimummi on lapsen elämässä jollakin tavalla mukana. Hän on saatavilla silloin kun lapsi häntä tarvitsee ja tämä tieto on vahva voimavara lapselle. Haastatteluissa äideillä oli aluksi vaikea nähdä sitä, mitä lapsi oli toiminnasta saanut tulevaisuutta ajatellen. Kummimummi on ollut perheen elämässä mukana jo pitkän aikaa ja äitien oli ilmeisen vaikeaa miettiä millaista elämä olisi ilman hänen apuaan. Äidit pitivät kuitenkin tärkeänä sitä, että lapsella on lähipiirissään yksi tärkeä henkilö lisää, johon lapsi voi tarvittaessa turvautua. Turvaverkon laajentuminen on sekä äidille että lapselle voimavara, sillä näin he molemmat ovat pystyneet luottamaan siihen, että heillä on lähellä ihminen jo-

hon tarvittaessa voi tukeutua. On normaalia, että turvaverkko muuttuu ihmisen eri elämäntilanteissa, mutta tärkeintä on tieto, että turvaverkossa on aina olemassa läheisiä ihmisiä.

Kummimummien oli haastattelujen mukaan myös vaikeata nähdä sitä, millä tavalla lapsi hyötyy myöhemmin toiminnasta. Heille oli myös vaikeata ajatella pitkälle tulevaisuuteen omaa ja kummilapsensa suhdetta. He ehkä olivat vielä hiukan epävarmoja siitä tuleeko suhde kestämään pitkälle tulevaisuuteen, koska lapset olivat jo nyt hiukan etääntyneitä heistä. He eivät välttämättä nähneet sitä, että näin käy yleensä myös biologisessa isovanhemmuus- lapsi- suhteessa. Tämä tulevaisuuden epävarmuus kummimummi- lapsi- suhteessa yllätti meidät, koska haastateltavat olivat kuvanneet suhteet vahvoiksi ja tämän takia ajattelimme, että kummimummit ja äidit pitävät niitä myös kestävinä. Tämä tulevaisuuden epävarmuus, tuo mielestämme näkyville sen, että kyseessä on kummissuhde eikä biologinen side. Kummissuhteesta on mielestämme helpompi irrottautua kun biologisesta isovanhempisuhteesta.

Kaskela ja Kekkonen (2007: 11,17) kuvaavat, kuinka tärkeää on ollut, että kasvatuskumppanuudessa henkilöt sitoutuvat toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Tämä on Mummila-toiminnassa toteutunut koska perheet ovat olleet yhteistyössä useita vuosia. Tiiviimpi kasvatuskumppanuus on jäänyt pois lasten kasvaessa. Joten jotkut kummimummit eivät ehkä koe itseään enää niin tarpeelliseksi, kun lasten ollessa pieniä ja kummimummien tukiessa enemmän lapsen kasvua ja kehitystä. Lapset olivat pienempinä riippuvaisempia kummimummeista, mutta nyt heidän kasvaessa heillä on omaa päätösvaltaa siihen kuinka usein he näkevät kummimummeja. Koska lapsi ei tarvitse kummimummia enää niin paljon kuin ennen, kummimummin voi olla vaikea nähdä omaa merkitystään lapsen elämässä. Tästä johtuen suhteen jatkumista tulevaisuuteen voi olla haastavaa nähdä ja tehdä sen eteen töitä.

Äitien ja kummimummien mielestä lapsen kasvulle ja kehitykselle on ollut suuri merkitys, että lapsen elämäntila on laajentunut uusien ihmisten, kokemuksen ja uusilta ihmisiltä saadun tiedon kautta. Kronqvistin ja Lyytisen (2007:116.) mukaan lapsi on osa ympäristöään ja hänellä on valmius sosiaalisiin suhteisiin. Lapselle on tärkeää, että hänen ympärillään on erilaisia ihmisiä, koska se antaa laajemman pohjan toimia elämässä erilaisten ihmisten kanssa. Ympäristöllä on siis vaikutus lapseen. Uusien ihmisten kohtaamisten kautta lapsi opettelee jo pienestä pitäen sosiaalisia taitoja, mitä hän tarvitsee aikanaan solmiessaan suhteita muihin ihmisiin. Turvallisen aikuisen kanssa kyläily on lapselle helpompaa, mutta se tarjoaa myös väylän uusien sosiaalisten taitojen oppimiselle. Uusissa sosiaalisissa tilanteissa aikuisen on hyvä ottaa huomioon lapsen valmiudet kohdata uusia ihmisiä. Jotkut lapset tarvitsevat sosiaalisissa taidoissa enemmän harjoittelua kuin toiset. Sen takia uusiin ihmisiin tutustuminen lapsen kanssa on aloitettava varovasti ja mieluummin tutussa ympäristössä vähäisen ihmismäärän kanssa.

7.1.5 Turvallinen aikuinen lapsen elämässä

Ijäksen (2004: 62- 63) mukaan lapsi tarvitsee nykypäivänä paljon turvallisen aikuisen läsnäoloa, koska nyky-yhteiskunnassa on paljon sellaista tietoa lasten ulottuvilla, että lapsi ei pystyisi tätä käsittelemään vaan tieto jäisi epämääräiseksi ilman aikuisen tulkinta apua. Jos lapsi ei saa aikuisilta tarpeeksi aikaa ja huomiota niin monet asiat jäävät käsittelemättä. Turvallisen aikuisen merkitys on suuri. Haastatteluissa tuli esille se, että lapset uskaltavat näyttää kummimummeille niin ilon kuin surunkin tunteita. Kummimummit säikähtivät välillä lasten tunteen purkauksia, mutta me näemme ne positiivisena asiana. Negatiivisten tunteiden näyttäminen voi kertoa siitä, että suhde on läheinen eikä kielteisiääkään tunteita tarvitse peitellä.

Lapset halusivat jakaa kummimummien kanssa arkipäivän asioita. Jos lasten elämässä oli tapahtunut jokin merkittävä asia, se haluttiin kertoa myös kummimummille. Haastattelussa eräs äiti toi esille sen, että lapsi kertoo enemmän asioitaan kummimummille kuin biologisille isovanhemmilleen. Se kuvaa sitä, kuinka läheisenä ja tärkeänä lapsi kummimummiaan pitää. Leskisen (2008: 7) mielestä on tärkeää, että toiminnassa niin mummi kuin lapsikin jakaa toisilleen tärkeitä asioita, koska tämä lisää luottamusta ja kuvaa vuorottelunperiaatetta. Tärkeää tässä viestimisen opettelussa on se, että siinä on lapselle turvallinen aikuinen vastapuolena. Uskomme, että lapsuudessa opitut hyvät ja monipuoliset viestintätaidot auttavat ihmistä tulevaisuudessa muun muassa työelämässä ja ihmissuhteissa yleensäkin. Se, että lapsi on lapsuudessaan nähnyt erilaisia tapoja viestiä antaa lapselle itsevarmuutta kommunikoida elämässä erilaisten ihmisten kanssa uusissa tilanteissa.

Perimällä ja lapsuuden vuorovaikutusympäristöllä on merkitys siihen, että lapsi kykenisi aikuisena toimimaan yksilöllisesti (Dunderfelt ym. 2003: 17). Dieckmanin (2002:15) mukaan isovanhempien merkitys kasvattajina lastenlastensa elämässä on suurempi kuin mitä lasten vanhemmat osaavat edes aavistaa. Tätä on perusteltu sillä, että näin lapsen turvaverkko on vahvempi, jos vain isovanhemmilla on mahdollisuus olla osa sitä. Kuitenkaan isovanhemat eivät aina ole lähellä lasta tai edes halua kuulua hänen elämäänsä. Joskus vanhemmat itse haluavat jostain syystä pitää lapsensa etäällä tämän isovanhemmista. Isovanhempien puuttuessa turvallisen aikuisen paikkaa voivat korvata muut luotettavat aikuiset ja näin lapsuuden vuorovaikutusympäristön tukeminen mahdollistuu ja kehittyminen aikuiseksi on tuettu. Isovanhempien merkitystä muihin aikuisiin verrattuna ei voida kuitenkaan kiistää, mutta isovanhempien roolin voi ottaa myös esimerkiksi Mummila- toiminnassa olevat kummi- isovanhemat. Jos suhde heihin muodostuu läheiseksi, se on lapsen kannalta positiivinen asia. Tulostemme mukaan uskallamme todeta, että varmasti jotkut Mummila- toiminnassa mukana olevat lapset ovat toiminnan kautta saaneet samanlaisen tuen, kun mitä biologiset isovanhemat pystyvät lapsenlapsilleen parhaimmillaan tarjoamaan.

Äideillä ja kummimummeilla arvojen suhteen ei ole tullut ristiriitoja vaan haastattelujen mukaan asiat on sovittu alussa hyvässä yhteisymmärryksessä. Jotkut äidit olivat esittäneet joitakin toiveita kummimummien arvoihin liittyen toimintaan hakiessa, koska halusivat, ettei lapsi kasva arvojen ristiriidassa. Lapsi oppii ne toimintaperiaatteet ja arvot joiden parissa hän kasvaa, ja joita hänen ympäristössään painotetaan (Kronqvist ja Pulkkinen 2007: 116). On siis ollut tärkeää, että äidin ja kummimummin elämänarvot ovat olleet samansuuntaiset, jotta lapsi on pystynyt ilman ristiriitoja omaksumaan ne. Arvoristiriidat ovat monesti ihmisiä erottavia tekijöitä. Arvot kulkeutuvat yleensä suvussa sukupolvelta toiselle, joten tällaisessa kummimummi- lapsi- suhteessa arvoista etukäteen sopiminen on kasvatuksellisesti lasta tukevaa. Lapsi ei tällöin joudu miettimään, mitkä arvot hänellä ovat milloinkin käytössä, vaan hän pystyy kummisuhteessa käyttämään samoja arvojaan mitä hän on kotona saanut.

Äideille on ollut erityisen tärkeää vanhemmilta ihmisiltä saatu tieto ja opetus elämään liittyen. Dieckman (2002: 116) tuo esille, kuinka isovanhemmat opettavat lapsenlapsille hyviä tapoja, kuten esimerkiksi anteeksi pyytämistä. Lapset oppivat samalla sosiaalisia taitoja ja kunnioitusta, joita vanhempien ihmisten kanssa kommunikoinnissa tarvitaan. Olemme itse oppineet isovanhemmiltamme paljon hyviä tapoja ja saaneet sellaista tietoa, jota vanhempamme eivät olisi osanneet meille opettaa. Sen takia koemme isovanhemmat merkityksellisiksi myös tapakasvatuksessa.

Dieckman (2002:15) painottaa, kuinka isovanhemmat avaavat lapsenlapsilleen monia ovia, joihin lapset eivät välttämättä pääsisi käsiksi ilman isovanhempien läsnäoloa. Lapset saavat isovanhempien kautta sellaisia tietoja ja taitoja, joista heidän omilla vanhemmillaan ei ole kokemusta. Brazelton (1995: 421- 422) on kuvannut, kuinka isovanhempien on helpompi siirtää kulttuuria ja arvoja jälkipolville kuin lasten omien vanhempien. Isovanhemmat osaavat kertoa menneistä ajoista, joista lasten vanhemmilla ei ole kokemusta. Myös vanhemmat saavat lapsen kasvatukseen liittyviä neuvoja omilta vanhemmiltaan. Ajat ovat muuttuneet, mutta tietyt kasvatukseen liittyvät asiat pysyvät samoina yhteiskunnan muutoksesta huolimatta. Isovanhemmat tuovat nykyaikaan myös omaa historiaansa. Kokemukset sota- ajasta kulkevat sukupolvelta toiselle juuri kerronnan muodossa isovanhemmilta lapsenlapsille. Haastatteluisakin tuli esille ettei äideillä olisi ollut mahdollisuutta kertoa lapselle niin paljoa historiatietoa, ja antaa erilaisia kokemuksia ja vierailuja eri kohteissa, joita kummitoiminta mahdollisti lapsille.

7.1.6 Ajatuksia Mummila- toiminnan kehittämiseksi

Aineistostamme Mummila- toiminnan kehittämistarpeiksi nousi ensisijaisesti määrärahojen vähyys, jonka vaikutukset näkyvät kokopäiväisen työntekijän puuttumisena ja toiminnan pie-

nuutena. Haastateltavat kaipasivat enemmän ja monipuolisempaa toimintaa kummimummeille ja lapsille Mummila- toiminnan puitteissa. Toimintaa kaivattiin kaikenikäisille lapsille. Nyt toiminta tukee pääsääntöisesti kummimummin ja pienen lapsen suhdetta. Toiminnan tulisi olla sellaista, että se tukisi enemmän myös murrosikäisen ja kummimummin suhdetta. Heille olisi hyvä löytää yhteistä toimintaa, sekä koulutuksessa valmistaa kummimummeja kohtaamaan kasvava lapsi. Haastattelujen perusteella kaikkien suhteet ovat hiukan etääntyneet lapsen kasvaessa, vaikka suhdetta yritettäisiinkin pitää aktiivisesti yllä. Kummimummien olisi hyvä olla tietoisia siitä, että normaalin murrosikäisen kehitykseen kuuluu etäisyyden ottaminen vanhempiin ja sukulaisiin, eikä syy ole hänessä vaan nuoren normaalissa kehityksessä. Kummimummien voi olla myös vaikeata ymmärtää mistä tämän päivän murrosikäinen nuori nauttii, koska kummimummit ovat itse eläneet oman murrosikänsä erilaisessa yhteiskunnassa kuin heidän kummilapsensa.

Vapaaehtoistoiminnasta ei makseta palkkaa, mutta se ei ole silti ilmaista, sillä toimitiloihin ja toiminnasta aiheutuviin kuluihin tarvitaan rahaa (Hakkarainen & Syrjänen 2004: 26- 27). Mummila-toiminnassakin joudutaan miettimään mihin rahaa laitetaan ja mistä säästetään, koska toiminnassa rahaa on vähän käytössä ja kuitenkin pakolliset kulut on katettava. Haastattelussa ilmeni, että projektin aikoina toimintaan pystyttiin käyttämään enemmän rahaa, koska projektin aikana myös määrärahoja oli enemmän. Silloin myös toimintaa järjestettiin enemmän. Tulojen puutteen vuoksi haastateltavien mukaan myös tiedottaminen on kärsinyt, joka heijastuu koko toimintaan. Uusien vapaaehtoistyöntekijöiden saaminen on vaikeata, sillä toiminnasta tiedottaminen mediassa on vähäistä ja harva on tämän takia edes tietoinen toiminnasta. Haastateltavien mukaan uudet toimintaan lähtevät vapaaehtoiset ovat saaneet tietää toiminnasta lähinnä puskaradion kautta, vaikka Mummila- toiminnasta tiedotetaan myös lehdissä ja Internetissä. Tiedämme, että järjestöt jotka pystyvät olemaan paljon esillä esimerkiksi televisiossa, ja tätä kautta tulemaan ihmisille tutuiksi saavat myös enemmän ihmisten kiinnostusta osakseen. Tämä kiinnostus näkyy myös monesti arvostuksessa ja siinä, että yksityiset ihmiset antavat rahallista tukea arvostamilleen järjestöille. Kauan vapaaehtoistoiminnassa mukana olleet, varsinkin äidit, tuntevat jääneensä oman onnensa nojaan. Heiltä harvoin tiedustellaan kuulumisia ja toiveita, sekä kysellään kehitysehdotuksia.

Vapaaehtoistyön organisoituminen on sidoksissa jokaisen maan yhteiskuntarakenteeseen (Kansalaisareena Ry 2004: 7). Nykyisessä yhteiskunnan taloustilanteessa tuntuu, että lähes jokainen yhdistys kamppailee vaikean taloustilanteen kanssa. Tällä hetkellä ei ole käytettävissä niin paljon varoja kuin aikaisemmin ja se näkyy usein toiminnan supistamisena. Usein tällaisessa tilanteessa myös juuri tiedottaminen saattaa kärsiä ja toiminnasta toteutetaan vain tärkeimmät asiat. Tilanne on ristiriitainen, koska voisi ajatella, että juuri laman aikana ihmiset tarvitsisivat tällaista toimintaa, jossa he tapaavat toisia ihmisiä ja saavat päiviinsä sisältöä enemmän kuin aikaisemmin ja ihmisillä saattaa myös olla enemmän vapaa- aikaa töiden vä-

hyden takia. Vaikeassa elämäntilanteessa vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen saattaa olla todella merkittävä asia elämässä, mutta samalla toimintaa ja yhteisiä tapahtumia supistetaan. Merkityksellisintä on kuitenkin se, että työttömäksi tai eläkkeelle jääneet voivat tuntea itsensä tärkeäksi vapaaehtoistoiminnan kautta, koska työ ei tuo enää säännöllisyyttä arkipäiviin. Hakkaraisen & Syrjäsen (2004: 21- 23) mukaan työttömälle vapaaehtoistoiminta voi olla töihin pääsyä edistävä vaikutus ja sillä on suuri merkitys myös työttömän itsetunnolle, koska hän oppii paljon uutta itsestään vapaaehtoistyön kautta.

7.1.7 Mummila- toiminnan arviointi

Mummila- toiminnassa mukana olevat kokivat toiminnan hyödylliseksi, eikä heillä ollut negatiivista sanottavaa toiminnasta, vaikka kehittämisehdotuksia löytyikin. Kummimummit näkivät varsinkin Pienperheyhdistyksen järjestämät leirit kummimummeille ja lapsille hyvänä mahdollisuutena viettää laatu-aikaa kummilapsensa kanssa. Äidit taas pitivät leiriä hyvänä sen takia, että lapset saivat turvallisen ja tutun aikuisen kanssa harjoitella kotoa poissa olemista ja samalla äidit saivat omaa aikaa useammaksi päiväksi. Kummimummit pitivät hyvänä sitä, että heille järjestettiin ohjattua toimintaa lasten kanssa, mutta suureksi voimavaraksi muodostui yhteinen toiminta muiden kummimummien kanssa. Äidit taas pitivät tärkeänä kummimummin ja lapsen yhteistä aikaa, mutta itselleen he eivät kaivanneet yhteistä toimintaa muiden äitien kanssa. Heille vertaistuen merkitys ei ollut niin suuri voimavara kuin kummimummeille. Pääsääntöisesti voidaan nähdä, että toiminnassa mukana olevat kokevat toiminnan positiivisena asiana. Tähän varmasti vaikuttaa se, että toimintaan lähdetään pienillä toiveilla ja odotuksilla, ja vaikeita asioita välttämättä ollut tapahtunut niin jokainen tunsi kuitenkin saaneensa elämäänsä hyviä asioita toiminnasta.

Toiminnassa mukana olevat näkevät Mummila- toiminnan positiivisena voimavarana, mutta kaikki ihmiset eivät välttämättä näe toimintaa täysin positiivisena asiana. Haastattelussa tuli esille, että joidenkin ihmisten lähipiirillä oli ollut epäilyksiä toimintaa kohtaan ja vaikea hyväksyä sitä, että äiti ja lapset ottavat vieraita ihmisiä elämäänsä. Useimmat biologiset isovanhemmat olivat kuitenkin ottaneet kummimummit hyvin vastaan perheeseen, koska ymmärsivät lasten tarvitsevan isovanhemman, joka on lähellä ja läsnä normaalissa arjessa. Perheen lähipiiri piti arveluttavana myös sitä, että äidit kertovat kummimummeille henkilökohtaisista asioistaan, mutta äidit näkivät sen luottamuksen ja läheisyyden kannalta tärkeänä. Kummimummien ystävät taas olivat kannustaneet kummimummeja sanomalla, että he tekevät tärkeitä töitä. Läheisten kannustus ja positiiviset kommentit koettiin tärkeiksi oman jaksamisen kannalta.

Kritiikkiä on tullut myös isovanhemmus- nimen käytöstä. Ulkopuoliset saattavat arvostella

mummi- nimen käyttöä, koska toiminnassa mukana olevat eivät ole lapsien biologisia isovanhempia. Toisaalta sillä ei välttämättä ole väliä onko isovanhempi biologinen vai ei jos lapsi tuntee hänet läheiseksi ja kokee, että kummi- isovanhempi tuntuu oikealta mummilta. Aluksi myös perheissä mietittiin, että millä nimellä kummimummia kutsutaan. Lapset olivat kuitenkin tietoisia siitä, ettei vapaaehtoistyöntekijä ole heidän oikea isovanhempansa, mutta silti kummi- isovanhempi koettiin yleensä läheisemmäksi, kun etäinen tai kaukana asuva isovanhempi. Mielestämme kummi- nimi isovanhemmuus- sanan edellä kertoo siitä, ettei toiminnassa kummeilla pyritä korvaamaan lapsen biologisia isovanhempia, vaan antaa lapselle mahdollisuus saada puuttuva isovanhemmuussuhde kummitoiminnassa mukana olevilta henkilöiltä.

7.2 Ehdotuksia jatkotutkimuksille tulevaisuudessa

Mediassa on kannettu huolta niin vanhusten kuin lastenkin yksinäisyydestä. Vapaaehtoistoiminnan on sanottu poistavan yksinäisyyttä ja antava elämään uutta sisältöä. Vapaaehtoistoiminnan kautta ihmiset solmivat uusia suhteita ja auttamisen kautta kokevat itsensä tärkeiksi. Mummila- toiminnassa vapaaehtoistyö koskee eniten lapsia, vaikka toiminta tukee myös äitejä arjessa jaksamisessa.

Meidän mielestämme hyviä jatkotutkimuksen aiheita olisi tutkia parin vuoden päästä ovatko kummimummien ja lasten suhteet pysyneet hyvinä vai ovatko ne erkaantuneet tai katkenneet kokonaan. Haastattelujemme perusteella kummimummien ja lasten suhteet ovat jonkinlaisessa suvantovaiheessa, jossa suhteiden jatkuvuus on hiukan epävarmaa. Näkisimme myös tärkeänä, että jossakin vaiheessa haastateltaisiin toiminnassa mukana olevia lapsia ja heidän kokemuksiaan toiminnasta. Meidän työmme pyrkii kertomaan kuinka toiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä, mutta meidän työssämme ei tule esille lapsen oma ääni. Lapsen tilannetta käsitellään kummimummien ja äitien kertomana.

Mummila- toiminta on tällä hetkellä aika pientä, mutta toiminnassa mukana olevat toivoivat sen monipuolistuvan. Tärkeitä tutkimuksen aiheita voisivat olla ne, minkälaista uutta toimintaa mukana olevat oikeasti toivoisivat, ja miten Mummila- toimintaa vastaa nyt käyttäjien tarpeisiin ja toiveisiin. Säännöllisen palautteen kerääminen olisi tärkeää, koska sen kautta saataisiin toiveet ja kehittämissuhteet esille paremmin.

7.3 Tutkielman luotettavuus

Pyrimme pitämään eettisyyden mielessämme tutkimusta tehdessä ja erityisesti haastatteluja tehdessämme. Haastattelua tehdessämme molemmat meistä olivat läsnä, jotta tulokset olisi-

vat mahdollisimman luotettavia. Pyrimme siihen, että haastattelutilanne oli haastateltavalle mahdollisimman luonnollinen ja turvallinen ja hänellä on mahdollisuus ohjata haastattelua teemojemme rajoissa. Rauhoitimme haastattelutilanteet minimoimalla häiriötekijät, kuten taustahälyt ja mahdolliset keskeytykset. Haastateltavat ehdottivat tapaamispaikaksi esimerkiksi kahvilaa, mutta koimme, että tällöin luotettavuus olisi kärsinyt taustahälyn ja ulkopuolisten olemassaolon takia. Kolmessa haastattelussa tiloina käytimme Meri- Rastilassa sijaitsevan Mummilan tiloja. Tiloissa ei haastatteluhetkellä ollut muita kuin me kaksi ja haastateltava, joten haastateltava sai rauhassa kertoa mieleen tulevia asioita, eikä hänen tarvinnut pelätä ulkopuolisten kuulevan mitä hän kertoi. Yhdessä haastattelussa Mummilan tilojen käyttö ei onnistunut, mikä muodostui alussa ongelmaksi. Haastateltava kuitenkin ehdotti haastattelun tekemistä hänen työpaikallaan, josta saimme huoneen haastattelun tekoa varten. Kyseisessä haastattelutilanteessa huomasimme, että haastateltavaa helpotti se, että olimme hänelle tutussa paikassa ja missä hän pystyi rentoutumaan.

Eettisyyden huomioimme myös litterointia tehdessämme. Pidimme huolta siitä, ettei kukaan toinen kuunnellut nauhoituksia ja nauhoituksia kuunnellessamme käytimme kuulokkeita. Litteroinnin luotettavuuden varmistamiseksi kuuntelimme nauhat useaan kertaan. Ensin kokonaisuudessa ennen kirjoitusprosessin aloittamista ja kirjoittamisen jälkeen tarkistimme vielä tekstin oikeellisuuden. Olimme jakaneet litterointiosiot puoliksi, jonka jälkeen toinen tarkisti aina toisen työn. Lähetimme vielä valmiit litteroinnit haastateltavien luettavaksi. Lähetimme litteroinnit vain niille haastateltaville, jotka niitä halusivat. Yksi haastateltavista ei halunnut tarkistaa valmista tekstiä. Halusimme lisätä luotettavuutta tarjoamalla haastateltaville mahdollisuuden lukea oman haastattelunsa jälkikäteen ja mahdollisuuden kertoa kohtia joita he eivät halua työssämme käytettävän. Mitään huomautuksia haastateltavilta ei tullut.

Luotettavien tutkimusten löytäminen oli työssämme ongelmallista. Löysimme teoriaosuutemme aikaisemmin tehtyjä pro gradu- tutkimuksia. Käytimme suurimpana osana lähteistä tietokirjallisuutta. Näemme, että teorialähteemme ovat luotettavia ja paikkansa pitäviä, vaikka emme saaneet suoraan juuri kummimummitoimintaan liittyvää materiaalia. Etsimme teorialähteitä yhdessä ja päätimme myös yhteisesti, mitä lähteitä käytämme työssämme ja mitä jätämme pois.

Tutkielmamme on luotettava tässä laajuudessa. Yleistäminen on kuitenkin vaikeaa, koska tutkimusjoukko on pieni. Koimme, että neljältä haastateltavalta saimme sen verran laajan aineiston ja erilaisia näkökulmia asiasta, että pohja on kattava. Halusimme lisätä luotettavuutta ja henkilöiden yksityisyyden suojaamista varmistamalla sen, etteivät muut saaneet tietää keitä henkilöitä haastattelimme. Joiltakin haastateltavilta tuli tiedusteluita keitä muita olimme haastatelleet, mutta sanoimme, ettemme voi antaa tietoja muista haastateltavista luotettavuuden säilyttämisen takia. Pyrimme peittämään analyysissä ja tuloksissa sen, ettei

haastateltavia tunnistettaisi, mutta myös niin, ettei tekstistä selviä myöskään se kenestä lapsesta puhutaan. Emme laittaneet tuloksiimme haastateltavien kertomia henkilökohtaisimpia asioita, joista olisi ollut mahdollista tunnistaa kenestä on kyse. Käsittelimme vain aiheeseen liittyviä asioita.

7.4 Opinnäytetyömme onnistuminen ja oma oppiminen

Mielestämme valitsimme oikean aiheen opinnäytetyöhömmä. Tämän tyyppisestä toiminnasta on vain vähän tutkimusta eikä koulutuksessa aihetta ole käsitelty. Koimme aiheen tärkeäksi oman ammatillisen oppimisen vuoksi. Näkökulmamme alaan on laajentunut työn myötä ja samalla saimme tietoa niin vapaaehtoistoiminnasta kuin isovanhemmuuden merkityksestä lapsen elämässä.

Työssämme emme haastatelleet lainkaan lapsia, vaikka sitä aluksi mietimme yhtenä vaihtoehtona, mutta koimme, että se ei ollut tässä tapauksessa mahdollista. Ajattelimme, että lapset ovat vielä sen verran nuoria, että heidän käsityksensä toiminnan hyödyistä tulevaisuudelle voisi olla vielä vaikea ymmärtää ja hahmottaa. Kummimummit ja äidit voivat tässä tapauksessa katsoa tulevaisuuteen lapsia helpommin. Uskoimme, että kummimummien ja äitien kautta saama näkemys tilanteesta on kuitenkin asiantuntevaa. Luulemme, että työstä olisi tullut erinäköinen jos olisimme päätyneet haastattelemaan lapsia.

Koimme haastattelutilanteet haastaviksi, koska meille ei ollut ollenkaan aikaisempaa kokemusta teemahaastattelun tekemisestä. Teimme kaksi koehaastattelua tuttujen ihmisten kesken, mutta silti oikea haastattelutilanne tuntui haastavalta, ja oli välillä vaikeaa johdatella haastateltava syvemmälle aiheeseen. Jälkikäteen olemme miettineet, että vaikuttiko meidän oma olettamuksemme haastattelutilanteeseen ja johdattelimme liikaa ihmisiä haastattelutilanteessa. Koimme kuitenkin, että haastattelut olivat rentoja ja vastaukset rehellisiä ja avoimia, koska he uskalsivat tuoda myös negatiivisia asioita esille. Moni kertoi myös avoimesti yksityiselämästään, vaikka ne eivät liittyneet kysymyksiimme, eivätkä olleet aiheemme kannalta välttämättömiä. Koimme kuitenkin taustatietojen kertomisen positiiviseksi asiaksi haastattelun luotettavuuden kannalta.

Tutkimuksemme on laadullinen, jonka koimme hyväksi asiaksi, koska saimme aiheesta syvällisempää tietoa. Määrällisen tutkimuksen hyviä puolia olisi ollut kohdejoukkueen suuruus ja sitä kautta olisimme saaneet tutkimukseemme enemmän näkökulmia. Päädyimme kuitenkin siihen, että haastatteleminen mielummin ihmisiä syvällisesti kuin laajasti ja pintapuolisesti. Halusimme pienen haastattelujoukon kautta päästä aiheessa pintaa syvemmälle, jotta oppisimme mahdollisimman paljon uutta tietoa aiheesta.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme oppineet paljon tutkimuksen tekemisestä niin teoriassa kuin käytännössäkin. Haastattelut toivat meille käytännön kokemusta siitä, millä tavoilla tutkimushaastatteluja kuuluisi tehdä. Työkokemuksemme on keskittynyt lähinnä lapsiin ja nuoriin, joten opinnäytetyömme kautta koimme myös sen, millä tavoilla vanhempien ihmisten kanssa tulisi työskennellä. Huomioimme haastatteluissa sen, kuinka eri tavalla vanhempien ihmisten kanssa pitää kommunikoida verrattuna lapsiin ja nuoriin.

Käytännön tiedon lisäksi saimme kokemusta siitä, millä tavalla tutkimusta tehdään. Tutkimuksen tekeminen vaatii kovaa työtä, mutta samalla myös opimme paljon asioita. Teemahaastattelun kautta opimme yhden haastattelutyylin tekemisen ja sen, kuinka paljon tietoa haastattelu voi antaa tutkimukselle. Haastattelut muodostivat opinnäytetyömme pohjan, jonka varaan oli hyvä rakentaa. Eniten hankaluuksia aiheutti analyysin tekeminen, koska kummallakaan meistä ei ollut siitä aiempaa kokemusta ja siitä aiheesta teorian tiedon lukeminen tuntui todella vaikealta ymmärtää. Analyysin tekoa opimme kuitenkin virheidemme kautta eniten ja uskomme, että seuraavan tutkielman tekeminen olisi huomattavasti helpompaa.

Vapaaehtoistoiminta on todella laaja käsite ja saimme kuvan vain sen yhdestä puolesta, mutta teorioiden sekä käytännön kautta olemme havainneet, millä eri tavoilla vapaaehtoistoimintaa voidaan tehdä. Näimme Mummila-toiminnan hyvät puolet sekä toiminnassa mukana olevien esittämät kehittämistarpeet. Tämän kautta saimme arvokasta tietoa siitä, mikä tällaisessa toiminnassa on hyvää ja missä olisi parantamisen tarvetta. Tämä tieto helpottaisi meitä ammatillisesti toimimaan tulevaisuudessa mahdollisesti järjestöpuolella, koska osaisimme ottaa paremmin huomioon myös toiminnassa mukana olevien tarpeet, emmekä vain suuntaisi katseita uusien jäsenten saamiseen.

Kahdestaan työskennellessämme opimme arvokkaita tiimityötaitoja. Välillä oli hyvin vaikeaa saada aikataulut sopimaan yhteen, mutta saimme asiat kuitenkin järjestymään. Työelämässä vaaditaan ryhmätyöskentelytaitoja ja varsinkin sosiaalialalla muiden ihmisten kanssa työskentely on hyvin yleistä. Työn kuluessa yhteistyön haastavuudesta huolimatta löysimme siitä kuitenkin enemmän hyviä puolia. Yhdessä työskennellessä toiseen voi tukeutua vaikeiden hetkien keskellä ja yhdessä tehtäessä tutkimuksen teossa on mukana joku, joka tähtää samaan päämäärään kuin itsekin. Vaikeat ja hankalat tilanteet on helpompi jakaa toisen kanssa ja yhdessä pohtimalla päästä eteenpäin työssä. Opimme paljon tiimityöstä, mutta samalla huomasimme, että meillä oli paljon tiimityötaitoja jo ennen työme aloittamista. Tämän jälkeen on helpompi työelämässä jakaa töitä muiden kanssa.

LÄHTEET

- Brazelton, B. 1995. Lapsen kehitys vauvasta kouluikään. Käännekohtia. Keuruu: Kustannusosa-
keyhtiö Otavan painolaitokset.
- Dieckmann, M- L. 2002. Ikiomat isovanhemmat. Kokemus, viisaus ja elämäntaito. Hämeenlin-
na: Karisto oy.
- Dunderfelt, T., Laakso, J., Niemi, P., Peltola, R., Vidjeskog, J. 2003. Yksilöllinen ihminen.
Psykologia 5. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Dunderfelt, T. 2004. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hakkarainen, P (toim.) 2004. Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kan-
salaisareena ry.
- Harju, U- M., Niemelä, P., Ripatti, J., Siivonen, T., Särkelä, R. 2001. Vapaaehtoistoiminta
seurakunnissa ja järjestöissä. Helsinki: Edita oy.
- Haverinen, T. 2006. Matkalla mieskaveruuteen. Tutkimus Pienperheyhdistys Ry:n vapaaehtoi-
siksi mieskavereiksi hakeutuneiden miesten toimintaan osallistumismotiiveista ja käsityksistä
mieskaveritoiminnasta. Sosiologian Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän Yliopisto: Yhteiskuntatie-
teiden ja filosofian laitos.
- Heinämäki, L. 2004. Erityisesti päivähoitossa. Kunnallisten toimihoiden ja päättäjien näke-
mykset erityispäivähoidon funktiosta palvelujärjestelmässä. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino
Oy.
- Himberg, L., Jauhiainen, R. 2002. Suhteita- Minä, me ja muut. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R., Näätänen, R., Vidjeskog, J. 2000. Kehittyvä ihminen.
Psykologia 2. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P, Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.
Helsinki: Yliopistopaino.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L., Vartiainen, P. 1999. Laadun-
hallinta varhaiskasvatuksessa. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- Ijäs, K. 2004. Isovanhemmat muutoksen keskellä. Helsinki: Kirjapaja oy.
- Ijäs, K. 2006. Ikääntyvän ihmissuhteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Juujärvi, S., Myyry, L., Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Jyvä-
skylä: Gummerus.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A- R., Rasku- Puttonen, H (toim.)
2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kaskela, M., Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasva-
tuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Kronqvist, E-L., Pulkkinen, M- L. 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki:
Werner Söderström Osakeyhtiö.

Leino, A. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa. Vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. Pro gradu. Helsinki: Helsingin Yliopisto.

Leskinen, P. 2008. Äidin vuorovaikutuksellinen käyttäytyminen ja lapsen jaetun tarkkaavaisuuden taidot lapsen varhaisen kielellisen ja kognitiivisen kehityksen ennustajina. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.

Lyytinen, P., Korhonen, M., Lyytinen, H (toim.) 1997. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY- Kirjapainoyksikkö.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Sihvola, S., Kukkamaa, T. 2003. Lapsen saatavilla. Kirja kummeille ja kummeiksi haluaville. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino oy.

Suhonen, E. 2009. Erityistä tukea tarvitsevan taaperon sopeutuminen päiväkotiryhmään. Monitapaustutkimus vuorovaikutussuhteista ja niiden rakentumisesta. Pro gradu. Helsinki: Yliopistopaino.

Tilastokeskus. 2009. Työn hiipuvat rajat. Tutkielmia palkkatyön, hoivan ja vapaaehtoistyön muuttuvista suhteista. Tutkimuksia 251. Helsinki.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Tammi.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yeung, A. 2004. Vapaaehtoistoiminnan timantti- vapaaehtoisuuden Oktagon- malli.

Internet lähteet

Ikäinstituutti. Jere Rajaniemi. 2008.
http://www.ikainst.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=118 (viitattu 18.3.2009)

Interpedia. Kehitysyhteistyö. Mitä kummiús on?
http://www.interpedia.fi/kehitysyhteistyö/mita_kummiús_on.html (viitattu 20.3.2009)

Stakes. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2008/tt30_08.pdf (viitattu 12.9.2009)

Tampereen yliopisto. Vapaaehtoistoiminta Tampereen Yliopiston antaman opetuksen ja kasvatuksen tukena.
<http://www.uta.fi/~otlela/veto/2yleispat.htm> (viitattu 18.3.2009)

TAULUKOT

Taulukko 1: Toimintaan lähtemisen tausta ja syyt.....	29
Taulukko 2: Yhteistyön rakentuminen ja yhdessä tekeminen.....	29
Taulukko 3: Lapsen kasvu ja kehitys.....	30
Taulukko 4: Mummila-toiminnan kehittämistarpeet.....	30

LIITTEET

Liite 1 Teemahaastattelu

1. Kummi-toimintaan lähtemisen taustat

Ikä ja kauanko on ollut toiminnassa mukana?
Miksi lähtenyt vapaaehtoiseksi/ perheen kanssa toimintaan mukaan?
Minkälainen elämäntilanne ollut sillä hetkellä?
Mikä merkitys Mummila-toiminnalla on omassa elämässä?
Lapsen ikä ja elämäntilanne?

2. Yhteistyön rakentuminen

Miten suhde on muodostunut?
Mikä suhteessa toimii ja mikä tuottaa ongelmia?
Miten yhteistyö toimii?

3. Yhdessä tekeminen lapsen kanssa

Kuinka usein lasta tavataan?
Mitä tapaamisilla tehdään?
Onko yhteisiä pelisääntöjä tapaamisiin liittyen?
Mikä merkitys yhdessä toimimisella on lapseen?

4. Mummila toiminnan merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Millä tavalla näette toiminnan vaikuttavan lapseen?
Mitkä omat arvonne koette tärkeäksi toiminnassa?
Minkälaista tukea ja apua toiminnasta on lapsen kasvulle ja kehitykselle?
Mitä hyötyä Mummila-toiminnasta on lapsen tulevaisuudelle?